

Dr. Márkus Gábor

SUDORIENTAZIAJ VOJAĜOJ

ESPERANTLINGVE ĈIRKAŬ LA MONDO

Dr. Márkus Gábor: SUDORIENTAZIAJ VOJAĜOJ

ISBN 978-963-08-5553-2

Ĉiuj rajtoj rezervitaj!

© Dr. Márkus Gábor, 2014

Eldonejo:

**MAGYARORSZÁGI ESZPERANTÓ
SZÖVETSÉG**
HUNGARIA ESPERANTO-ASOCIO

1146 Budapest, Thököly út 58-60. Telefono: +36-70-932-7464

<http://esperantohea.hu>

dr.markus.gabor@gmail.com

Presejo: Vareg Hungary Kft., Budapest

Moto: „Vojaĝoj estas ne nur moviĝoj el loko al alia loko, sed ankaŭ unikaj kaj valoraj memoraĵoj, kiujn indas rememori.”

En ĉi tiu eldonaĵo ĉiuj hungaraj, japanaj, koreaj kaj ĉinaj nomoj aperas en iliaj originalaj formoj, do la familia nomo troveblas unue kaj la persona nomo poste. Laŭ tio ekzemple la familia nomo de la aŭtoro estas Márkus kaj lia persona nomo estas Gábor. Hideg Sándor signife kontribuis al la gramatika korekto, la traduko de tekstoj, la bildredaktado kaj la preseja preparlaboro kaj pro tio la aŭtoro sincere dankas.

推廣世界語，增
進各國人民之
間的友誼和科
技交流。

楊波
九月

„Popularigu Esperanton por akceli amikecon inter divers-
landaj popoloj kaj interŝanĝon de sciencoj kaj teknikoj!”

Yang Bo
Konstanta komitato de la ĉina Tutlanda Popola Kongreso
kaj eksministro de la Malpezindustria Ministerio

Prof. Dr. Johannes Hirschmeier, SVD, President of the Nanzan University
(写真提供：南山学園資料室)

Prof. Dr. Akashi Yoji, Dean and Director of the Center for Japanese Studies

ANTAŬPAROLO

Mi konatiĝis kun la aŭtoro de ĉi tiu libro en la dua parto de la sesdekaj jaroj, kiam li el hungara ebenlanda urbeto kaj mi el transdanubia vilaĝo alvojaĝis al la ĉefurbo por ke ni komencu niajn studprogramojn en la Budapeŝta Ekonomikosciencia Universitato. Post la fino de sia universitata studprogramo Márkus Gábor ricevis eblecon pro sia lingvoscio de angla, rusa, esperanto kaj japana lingvoj, ke li partoprenu ankaŭ alian studprogramon en Nanzan Universitato en japana urbo Nagoya. Post la sukcesa kompletigo de sia studado li ricevis doktorecon pro la rezultoj de sia esplorado rilate al la komponentoj de la japana ekonomia evoluo.

En urbo Nagoya antaŭ Márkus Gábor la mondo malfermiĝis. Tie li povis ekkoni el la libroj de Johannes Hirschmeier, la internacie fama profesoro kaj doktoro de Harvard Universitato, kiajn entreprenodirektajn metodojn uzis la japanaj industriaj kaj komercaj organizoj por ke ili povu fariĝi la plej konkurkapablaj organizoj de la mondo en multaj fakterenoj. Sub la gvidado de profesoro Akashi Yoji, doktoro de washingtona Georgetown Universitato li povis studi kiel Japanio konstruis kaj formis siajn internaciajn rilatojn post la dua mondmilito por ke la lando povu atingi tiun kondukantan rolon en la mondmerkato.

Reveninte al Eŭropo Márkus Gábor kontinue kunlaboris kun diversaj orientaziaj sciencaj kaj kulturaj organizoj. Li invitis prof-rojn Akashi Yoji, Mizuno Yoshiaki, Shen Chenru kaj So Gilsu al Budapeŝto por prelegi en niaj universitatoj pri la komponentoj de la sukcesa japana, korea kaj ĉina ekonomia evoluo post la milito. Laŭ la invito de prof-ro Shen Chenru li klarigis la hungaran ekonomiodirektan sistemon en la internacia academia konferenco en Pekino kaj kuraĝigis la evoluigon de la scienca, ekonomia kaj kultura kunlaboro en la Ĵinan Universitato en Kantono.

Post la orienteŭropaj politikaj ŝanĝoj oni konstruis novan demokratian institucio-sistemon en Hungario kaj tiam la aŭtoro fariĝis estro de nia parlamenta aŭditora kaj kontrola organizo. En tiu

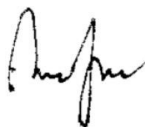
posteno li gvidis la institucio-evoluigan programon de la parlamenta aŭditora kaj kontrola organizo por ke Hungario povu aliĝi al la Eŭropa Unio. En tiu laboro li efike utiligis siajn spertojn kaj lingvosociojn, kiujn li ricevis en la japana universitato. Li ne nur kontrolis la registaron, sed per siaj konsiloj, prelegoj kaj artikoloj publikitaj en fakorganoj li ankaŭ helpis la laboron de diversaj registaraj oficejoj.

La aŭtoro publikigis vojaĝraportojn pri siaj spertoj kaj travivaĵoj en la vizititaj landoj kaj tiuj verkoj aperis en diversaj lingvoj kun la titoloj: “Ruĝa suno kaj verda stelo”, “Vörös nap és zöld csillag”, “赤い太陽と緑の星”, „Trans la Flava maro”, „황해를 넘어서”, „Tavasza Szentföldön” kaj „东南亚之旅”.

Mi esperas, ke la legado de ĉi tiu libro kuraĝigas la orientaziajn legantojn, ke ankaŭ ili diligente kaj sindoneme studu la eŭropajn lingvojn por ke ni povu pli fruktodone kontribui al la evoluigo de la sciencaj, kulturaj kaj ekonomiaj rilatoj inter la orientaziaj popoloj kaj la ankaŭ aziadevena hungara popolo, kiu nun vivas en la centro de malproksima Eŭropo.

Mi kun ĝojo konstatas, ke la libro jam aperas ankaŭ en la internacia lingvo. Legante la libron evidentiĝas, ke la diverslandaj esperantistoj de la mondo facile komunikadas kaj ankaŭ mi samopinias, ke la lernado de la internacia lingvo efike helpas la evoluigon de la interhoma kompreno kaj amikeco en nia nuna moderna mondo.

En urbo Budapeŝto, la 2-an de Septembro, 2013.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Boros Imre'.

Dr. Boros Imre

membro de la unua Orbán ĉefministra registaro,
ministro sen portfolio, respondecante por
la aliĝo al la Eŭropa Unio kaj komisiita
ministro por agrikulturo kaj landa evoluigo

ENKONDUKO

Post la fino de sia studprogramo en Nanzan Universitato en japana urbo Nagoya D-ro Márkus Gábor vigle agadis en Eŭropo por disvastigi la internaciajn sciencajn, kulturajn kaj ekonomiajn rilatojn inter Hungario kaj Orienta Azio. Li invitis pekinan profesoron Shen Chenru al la Budapeŝta Ekonomikosciencia Universitato kaj poste laŭ invito de la Ĉina Sociosciencia Akademio li prelegis en Pekino pri la eblecoj de kunlaboro inter Hungario kaj Ĉinio.

Li proponis, ke laŭ la sukcesaj spertoj en la Speciala Ekonomia Zono en Shenchen ĉinoj enkonduku merkatekonomion en la tuta lando kaj laŭ multmiljara tradicio evoluigu la edukadon por konstrui sukcesan kaj riĉan ekonomion en la plej granda lando de la mondo, kie pli ol unu miliardo da homoj vivas. Liaj prelegoj estis tre sukcesaj, ilin vigle diskutis en universitatoj kaj akademioj kaj oni aperigis ilin ankaŭ en ĉinlingvaj ĵurnaloj.

Post tridek jaroj en Eŭropo oni jam ĉiutage spertas, ke ĉinoj konstruis tre altnivelan, bone funkciantan nacian ekonomion, kie la evoluo estas pli rapida ol en landoj de la Eŭropa Unio aŭ en Norda Ameriko. La ĉina merkatekonomio estas tre sukcesa, multaj grandaj ĉielskra-pantaj konstruaĵoj aperas en la grandaj urboj unu apud la aliaj kaj ankaŭ la vivnivelo signife altiĝis. Ankaŭ la internaciaj ekonomiaj kaj komercaj rilatoj signife pligrandiĝis kaj dum la lastaj jaroj jam verŝajne pli da ĉinaj restoracioj troveblas en Budapeŝto ol hungaraj kaj en ĉiuj vendejoj abundas ĉinaj industriaj produktaĵoj.

Nuntempe D-ro Márkus Gábor estas komitatano de la Universala Esperanto Asocio kaj tiel regule vizitas internaciajn kongresojn kaj konferencojn. Tiel okazis, ke post tridek jaroj revojaĝis al Orienta Azio kaj pri siaj spertoj verkis sukcesajn librojn kiuj aperis en multaj lingvoj. La titolo de tiu libroserio estas “Esperantlingve ĉirkaŭ la mondo” kaj la plej nova volumo de tiu libroserio temas pri Vjetnamio kaj Ĉinio. En la unua parto de la libroserio oni reapergas la tridekjaraĝajn artikolojn de la aŭtoro kaj en la nuna libro li skribas pri siaj novaj spertoj en la nuna moderna Vjetnamio kaj Ĉinio.

D-ro Márkus Gábor regule partoprenas internaciajn konferencojn kun ĉinaj lingvoinstruistoj kaj surpriziĝis vidi en korea urbo Iksan kia altnivela la lingvoinstruado en Ĉinio estas. Li kun koreaj profesoroj kortuŝiĝis vidi kiel bonkore donacis Prof-ino Song Ping, harbina instruistino valoran ĉinan pentraĵon al koreaj gesamideanoj.

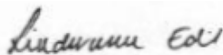
Ni, la estroj de la pli, ol centjaraĝa Hungaria Esperanto Asocio kun ĝojo kanstatas, ke D-ro Márkus Gábor efike uzis kaj uzas ankaŭ la internacian lingvon en sia faka kaj profesia agado. Kiam li estis strategia manaĝero de la plej granda hungara industria organizo, same kiam li estis estro de nia parlamenta kontrolo kaj aŭditora organizo, li ĉiam serĉis la eblojn por konstrui fortajn kaj viglajn internaciajn rilatojn en sia faktereno.

Per liaj prelegoj, artikoloj kaj verkoj, kiuj nun estas aperigataj kaj reaperigataj, evidentiĝas, ke en la dudekunua jarcento krom la angla, rusa, franca, ĉina, ktp. mondlingvoj ankaŭ la facile lernebla, neŭtrala internacia lingvo estas bona kaj taŭga lingvo por pligrandigi la internacian kulturen interŝanĝon. Pro tio ni kun ĝojo subtenas la eldonon de tiu ĉi libro. Kiel ekonomisto, la aŭtoro ofte komparas salajrojn kaj prezojn de diversaj produktaĵoj kaj tiamaniere helpas la legantojn por konkludi: kia la vivnivelo estas en diversaj landoj.

En urbo Budapeŝto, la 24-an de Septembro, 2013.

Szabó Imre
prezidanto

Lindwurm Edit
ĝenerala vicprezidanto

Nagy János
vicprezidanto

ALVENO AL VJETNAMIO

En 2012 nur mi partoprenis la Universalan Kongreson de Esperanto en Hanojo el Hungario kaj pro tio mi pensis, ke estus interese raporti pri la okazaĵoj al la membroj de Hungaria Esperanto Asocio. Mi supozis, ke tiel la interesiĝantoj povas imagi la vivon en tiu fora angulo de la mondo. La kongreso komenciĝis sabate, sed laŭ mia plano mi pasigis unu semajnon en tiu interesa urbo antaŭ la kongreso kaj alian semajnon post la kongreso. Post trisemajna restado en Vjetnamio mi pluvojaĝis al Ĉinio, al la bordo de rivero Jangce. La venonta raportserio pri mia orientazia vojaĝo aperis en la reĵurnalo de la Hungaria Esperanto Asocio kaj poste ankaŭ en la reta informilo de la Hungaria Tutlanda Fremdlingva Biblioteko. En la venontaj ĉapitroj de ĉi tiu libro tiu raportserio estas republikigita.

.....

Mi elvojaĝis el Budapeŝto lunde je la 11-a horo antaŭtagmeze kaj alvenis al Hanojo je la 8:00 la sekvan matenon. La vetero ĉi tie en Vjetnamio estis tre agrabla, nek tro varma, nek tro malvarma. La temperaturo estis 26 °C gradoj kiam la aviadilo surteriĝis. (Kiam antaŭ tri monatoj en aprilo mi estis en urbo Bangkok, foje-foje estis ankaŭ 38 °C gradoj).

Pro iu mistera kaŭzo nia aviadilo ŝanĝis sian originalan vojon. Laŭplane ni devintus flugi tra Moskvo-Kazaĥio-Ĉinio, super la regiono Hsinĉiang-Ujgur ĉirkaŭflugante norden la montaron Himalajo kaj alvenante tra Kunming al Vjetnamio. Sed ie post Samarkand kaj Buhara la aviadilo ŝanĝis la veturvojon kaj veturis subite suden. Tiel Himalajon ni ĉirkaŭflugis sude kaj tra Pakistano, Bharato kaj Bengalio (Bangla Desh) alvenis al Fora-Hindio.

Dum miaj vojaĝoj mi ŝatas vivi kiel ordinaraj homoj vivas sian kutiman vivon. *“If you are in Rome, do as the Romans do.”* (Se vi estas en urbo Roma, faru kion la romaj loĝantoj faras.) - diras britoj. Tial mi planis veturi per publika buso de la flughaveno al la urbocentro, ĉar hejme en Budapeŝto mi faris same kaj mi supozis ke ankaŭ la lokaj hanojanoj uzas tiun veturilon plejofte. La kaŭzo estis ne nur por ŝpari monon, sed mi opiniis, ke:

- Se mi veturus per klimatizita buso rapide kaj loĝus en kvinstela luksa hotelo, tiukaze mi vidus nenion el la ĉiutaga vivo de lokuloj. Sed mi venis ĉi tien ĉefe por sperti la normalan vivon de la vjetnamaj homoj.
- Krom tio mi havas sufiĉe da tempo, ĉar mia aviadilo alvenis matene je la oka kaj duono kaj la hotelĉambbron mi povos okupi nur je la dua posttagmeze.
- Alia vidpunkto estis, ke ankaŭ por havi sanan vivo mi pensis, ke mi bezonas almenaŭ tiom da moviĝo. Antaŭ du jaroj mi portadis 50-kilogramajn cementajn sakojn dum konstruado de mia plej nova domo. Pro tio nun estus granda regreso, se mi kapablus porti kelkajn 20-30 kg-ajn valizojn nur per aŭto de unu loko al la alia.
- Kaj ankaŭ tio estas grave, ke mi preferas eviti taksiistojn se eblas kaj en Hungario kaj en aliaj landoj. Dum mia vivo jam plurfoje okazis, ke malgraŭ la fiksjaj prezoj, malgraŭ la mezurilo ili postulis pli da mono je la fino. Nun ĉi tie ne temis pri tio, ĉar ĉifoje temis nur pri vere sensignifaj sumoj.

Starante en la flughaveno mi ankoraŭ ne supozis, ke mia al kutimiĝo al la vivostilo de la lokuloj baldaŭ sukcesos eĉ tro perfekte. Mi ĉirkaŭrigadis en la atendejo de la flughaveno kaj rimarkis eŭropan virinon surhavinte t-ĉemizon kun la sama emblemo, kiun kutime surhavas la membroj de niaj esperanto-kluboĵ. Tial mi demandis ŝin, ĉu ŝi venis ankaŭ al la universala kongreso. Mi eksciis, ke ŝi estis belga esperantistino kaj ankaŭ ŝi pensadis ĝuste pri la sama afero, kiel atingi sian hotelon el la flughaveno.

Mi diris al ŝi, ke mi pensis pri la sama afero kaj tuj demandis la flughavenan informeĵon kie oni povis atingi la halteĵon de la lokaj busoĵ. Mi demandis kaj poste mi ricevis nekredoblan responĵon. Oni diris, ke ne ekzistas lokaj busoĵ proksime al la flughaveno, sed ĉe ili nun eblas mendi favorpreze taksion, kiu portos nin al la hotelo nur por 30 dolaroĵ. Sed mi ne povis demandi plu, ĉar ankaŭ la belga virino daŭrigis demandi kaj pro tio la informistino ne plu atentis min.

Tial mi forlasis la virinon kaj iris al alia informeĵo. Tie estis skribita, same kiel en multaj urboĵ de la mondo, ke eblas ricevi senpagan turistan mapon. Mi petis unu, sed ne ricevis. La informistino diris, ke la mapoĵ ĵus elĉerpiĝis kaj proponis ke mi iru per taksio kaj la taksiiŝto ne bezonos mapon. Ŝi konfirmis, ke ne estis publika aŭtobusa servo inter Hanoĵo kaj la flughaveno. Tiam mi diris al ŝi, ke mi sciis, ke eĉ du busoĵ iras al la urbo, la 7-a kaj la 17-a. Estis tiel, ĉar jam hejme mi elprintis la mapon el la reto pri Hanoĵo, do mi petis ŝin signi la finhalteĵojn de tiuj busoĵ almenaŭ sur mia mapo. Post tio ŝi eblis fari nenion alian, ŝi desegnis la halteĵon de la buso 17 proksime al mia hotelo kaj konfesis, ke la prezo ne estis 30 dolaroĵ, sed nur kvarondolaro, ĝuste 25 cendoĵ.

Do, mi iris antaŭ la flughavenon, kie atendadis miloĵ da taksioĵ, kies ŝoforoĵ alkuris al mi. Ili ofertis porti min al la hotelo. Ili eĉ montris, ke estis skribite fiksa prezo por la servo, tio estis 16 dolaroĵ. Kiam mi diris al ili, ke mi volis iri per buso 17, ili tuj volis konvinki min, ke la bushalteĵo estas tre malproksime. Ŝajne ili tre surpriziĝis kiam ili eksciis de mi, ke la bushalteĵo ne estas malproksime, mi jam eĉ vidis la busoĵn la alian flankon de la larĝa strato inter la flughaveno kaj la busfinhalteĵo.

Antaŭ enbusiĝo mi pensis, ke estus bona ideo ŝanĝi iom da mono al vjetnama dongo por pagi la vojaĝkostojn kaj aĉeti ion por la unuaj tagoj. Unue mi planis ŝanĝi nur 10 eŭrojn al vjetnama dongo kaj petis la monŝanĝiston, ke ŝi donu al mi la monon nur en 20.000-aj monbiletoj. Ĉar mi sciis, ke unu dolaro valoras ĉ. 20.000 dongojn kaj la plej multaj aĵoj (unu tag- kaj vespermanĝo, kilogramo da frukto, 1,5-litra botelo da kolao, ktp) kutime kostas tiom. La multe pli malgrandajn kaj la tro grandajn monpecojn mi malfacile povus uzi. Ekzistas kaj 500-donga kaj 500.000-donga monbiletoj, sed se mi devas subite pagi ion, mi konfiziĝas pro la multaj nuloj. Se mi ne bone atentos, facile mi donos dekoble malpli aŭ pli da mono anstataŭ la reala prezo (Tio eĉ okazis jam unu horon poste en la unua tago.)

Post la monŝanĝo, mi iris kiel aliaj ordinaraĵoj piede al la haltejo de la buso 17. Ĉiuj vjetnamoj surpriziĝis kiam mi eniris la buson, ĉar ili kutime vidis, ke eksterlandanoj iras ĉien per taksio kaj vere mi estis la sola alilanda homo en tiu buso. Mi pagis 25 centojn, kaj dum la unuhora veturo mi rigardis agrable kiel pasigs la vivon la ordinaraĵoj, kion mi certe ne vidus tiom detale tra la fenestro de taksio.

Post unu horo ni alvenis al la urbocentro kie kaj min kaj ĉiun alian eliranton atakis multaj taksiistoj. Ili ofertis porti nin al niaj loĝejoj aŭ hoteloj. Ankaŭ al mi venis unu el ili kaj diris, ke li portos min al la hotelo por 40 mil dongoj (2 dolaroj) kun miaj kvar pakaĵoj. Ĉar mi jam estis sperta pri eventualaj miskomprenoj en similaj kazoj (ĉefe se estas multegaj divervaloraj monbiletoj en uzo), tial mi prenis el mia poŝo du pecojn da dudekmilaj monbiletoj kaj montrante al li, ni ambaŭ konsentis, ke ni parolis pri la sama sumo.

Tiun prezon ankaŭ la aliaj ĉirkaŭantaj taksiistoj trovis ĵusta, pro tio mi pensis, ke tio estas la reala prezo (kvankam en la flughaveno estis skribite la duono de tio por unu kilometro). Do, ni ekiris al la takσιο de la viro. Sed baldaŭ estiĝis surprizo por mi, kiam evidentiĝis, ke la alkurantaj homoj ne havis takσιοjn. Ili havis nur specialajn motorciklojn, kiuj laŭ nia koncepto estis nur etmotoraj mopedoj. En Bangkok mi jam vidis multajn similajn motorciklojn, tie ili estis kutimaj veturiloj. Mi vidis, ke kelkfoje eĉ triope oni sidis sur unu maŝino, sed dufoje mi vidis eĉ kvar homojn (du plenkreskulojn kaj du infanojn) veturi sur tiu eta mopedo. Vojaĝi tiel en Eŭropo estas strikte malpermesita.

Je la komenco mi eĉ ne povis imagi kiel la ŝoforo sukcesos transporti min kun mia granda valizo kune kun mia dekkilograma libropakaĵo, mia portebla komputilo kaj mia alia malpi granda pakaĵo sur tiu eta motorciklo. Laŭ mia plej granda surprizo tamen ni sukcese instaligiĝis kun la pakaĵoj sur la vetruileto kaj post kelkaj minutoj ni baldaŭ alvenis al la hotelo en la centro de la malnova urbocentro. Mi rimarkis, ke ankaŭ la hotelistoj iom surpriziĝis vidinte min alveninte tiel, ĉar kvankam la lokuloj uzas kutime la skoterajn takσιοjn, la eksterlandanoj tamen prefere veturas per ordinaraĵ takσιοj.

Laŭ mi la hotelo estis bona elekto. Ĝi ne estis luksa, sed mi ricevis bonan ĉambro „*superior double room*”. La ĉambro estis pura, komforta, en ĝi troviĝis granda dupersona lito, ŝrankoj, tablo, foteloj, klimatizilo, plasma televidilo, fridujo kaj senlima senkrompaga retuzo. Eĉ ĉio funkciis, ankaŭ la elektran adaptilon mi povis facile meti en la kontaktilojn. Tio nek en Japanio, nek en Usono kutime sukcesas, nek en Nordafriko, malgraŭ la fakto, ke la tensio ankaŭ tie

estas 230 V. La tieaj kontaktiloj kaj ŝtopiloj havas alian normon. Ankaŭ la banĉambro estis pura, en ĝi troveblas kanaletara akvotralava necesejo, duŝejo, mantuko, sapo, ŝampuo, sterila dentobroso, ktp.

Ĉio ĉi kostis nur 12 dolarojn po nokto, do, iom mapli ol 10 eŭrojn. Simila ĉambro kostas pli ol 80 eŭrojn laŭ la Dua Bulteno de la kongresaj dokumentoj, se oni mendas la ĉambrom tra la kongresa servo. (Ĉefe, se ni konsiderus, se mi loĝus duope en la ĉambro, tiukaze la kosto estus nur 5 eŭroj po kapo.) Kiam mi alvenis al la hotelo, tiam ĉe la akceptejo oni ĵus manĝis ekzotikajn fruktojn. Ili tuj donis kelkajn pecojn ankaŭ por mi el tiuj fruktoj kiuj angle nomiĝas „*leeches*”.

Koncize: anstataŭ tridek dolaroj mi pagis nur iom pli ol du dolaroj por veturkosto inter la flughaveno kaj la urbocentro, tamen mi alvenis sukcese al mia hotelo kun kvar grandaj pakaĵoj. Pensante pri tio mi trankviliĝis kaj iris promeni al la proksimo. Ne for de la hotelo mi vidis multajn restoraciojn, kaj en unu el ili mi manĝis kruste rostitan porkidaĵon kun rizo laŭ hindoĉina maniero. La manĝaĵo enhavis ankaŭ ovon, krakrostitan cepon kaj grandan porcion da kukuma salado. Laŭ loka kutimo la tagmanĝo kostis unu eŭron. Mi supozis, ke ĉiuj manĝoj ĉi tie kostis ĉ. unu eŭron, ĉar en la najbara tajlanda ĉefurbo mi pagis same por simila tagmanĝo aŭ vespermanĝo.

Interese, same kiel en Bangkoko, ankaŭ ĉi tie venis al la restoracio almozetanta budhista monaĥo signalante per sonorileto sian alvenon por akcepti la kutimajn donacojn. Ankaŭ mi prenis mian monujon por meti iom da mono al lia skatolo, sed malbonŝance mi donis nur dekonon kion mi intencis, ĉar en la unua tago mi ankoraŭ ne bone orientiĝis pri la banknotoj kun la multaj nuloj.

Promenante en la strato de la hotelo mi vidis, ke la vivo ankaŭ ĉi tie pasas laŭ kutima orienteca maniero. Homoj kaj veturiloj svarmas meze de la strato sur la ŝoseo, komercistoj prezentas iliajn varojn same tie, kuiristoj kuiras strate kaj metiistoj marteladas sidante sur la trotuaro. La pacan idilion interrompis subita kriaĉado kaj kurpelado

de motorciklisto en la mallarĝaj stratoj. La evento okazis tiom subite, ke mi nur kelkajn minutojn poste provis diveni kio okazis. Mi supozas, ke eble iu ŝtelis motorciklon starantan funkciante, aŭ iu ŝtelis varon sur la strato per motorciklo. Mi vidis, ke baldaŭ la tuta stratularo persekutis la ŝteliston. Tio estis por mi bona averto en miaj unuaj horoj en Hanojo. Tiam mi decidis zorge atenti pri ŝtelado en la venontaj tri semajnoj.

Post tio mi aĉetis la plej bezonatajn aĵojn por mia tropika vivo: kvinlitran botelon da trinkakvo kaj kilogramon da tropika frukto, grandan sakon da „leeches”, ambaŭ por 30 mil dongoj. Mi jam komencas al kutimiĝi, ke la prezoj ne estas skribitaj kaj antaŭ la aĉeto unue oni diras terure altajn prezojn. Kiam la komercistoj vidas, ke por tiaj prezoj mi ne emas aĉeti, poste ili postkuras min por oferti la varojn eĉ por la duono. Ili ŝatus, ke mi aĉetu ion, se mi jam estas tie.

Bushaltejo antaŭ la flughaveno de Hanojo. Ne estas benkoj, seĝoj, la vojaĝantoj atendas la busojn sidante sur betonblokoj.

VOJAĜIMPRESOJ EN URBO HANOJO

La duan tagon post mia alveno al Hanojo la urbo ricevis musonan pluvon kaj tial ĉiuj homoj en la stratoj survestis tutkorpan plastan pluvmantelon. Sed mi ne surhavis tiaĵon, ĉar mi tute ne ŝatas tutkorpan stufadon de kolo ĝis maleolo en la humida tropika vetero. La pluvo ne estis malagrabla, ne tia, kia en Hungario printempe aŭ aŭtune, sub kiu oni povas malvarmumi. Ĉi tie kaj la aero kaj la pluvo havis proksiman temperaturon al la homa korpo. Tial promeni en pluvo estas tia sento kia estas duŝo en tre varma vetero en strando por refreŝiĝi. Al hanojanoj ŝajne plaĉis tiu plasta envolvado, ĉar eĉ la etaj infanoj estas ŝovitaj sub la pluvmantelon de la gepatroj veturante sur motorciklo. Tiam nek la buŝo nek la okuloj de la infanoj estis videblaj, mi ne povis imagi kiel ili povis spiri sub la pluvmantelo kaŝite sur la motorciklo en la mallumo.

Kiam mi povis iom pli bone ĉirkaŭrigardi en la proksimo de la hotelo, tiam pli kaj pli aperis la ĉiutagaj fenomenoj de la tria mondo. Tio signifas, ke nenio funkcias, surstrate multaj homoj almozpetas monon, ktp. Kvankam en la konfirmo pri hotelrezervo estis skribite inkluziva kontinenta matenmanĝo en la prezo, surloke ili ne volis kompreni pri kio temas, kiam mi demandis pri tio. Ankaŭ tio estis skribita tie, ke eblis mendi pli riĉan britan matenmanĝon por krompago de 1.40 eŭroj kaj kompletan anglan matenmanĝon por 2 eŭroj. Sed pagi tion estus tute sence, ĉar multe malpli koste eblis ricevi kompletan tagmanĝon aŭ vespermanĝon en la proksimaj etaj manĝejoj de frumateno ĝis malfrua vespero.

Kiam matene je la sepa kaj duono mi iris al la teretaĝo, tiam mi trovis fermitan pordon kaj estis neniu en la akceptejo. La deĵoristo certe iris en apudan ĉambron por dormi, malgraŭ la hejmpaĝo de la hotelo, kiu anoncis 24-horan funkciadon de la akceptejo. Tiu hotelo funkciis ankaŭ kiel vojaĝoficejo, same kiel la plej multaj hoteloj en Hanojo, do ili vendis ekskursajn pakaĵojn kaj trajno- kaj aviadilbiletojn. En la interreto estis skribite de antaŭa gasto, ke en tiu hotelo estis vendita kvar-dolara trajnbileto por 28 dolaroj. Kaj la angle

apenaŭ parolanta oficisto diris al mi, ke al urbo Wuhan, kien mi volis vojaĝi post la kongreso, ili tute ne povis vendi bileton. Anstataŭ tio li proponis ke mi aĉetu trajnbileton por 70 dolaroj ĉe ili al urbo Nanning ĉe la alia flanko de la landlimo en Ĉinio, kaj tie mi aĉetu alian bileton al Wuhan.

La hotelo funkcias kiel familia entrepreno, la personaro ne ŝajnis esti tre helpema. Kiam mi diris, ke la pilo en la teleregilo de la klimatizilo elĉerpiĝis, ili nur malvolonte metis alian uzitan pilon en la teleregilon, kiu simile apenaŭ funkcias. En tiu strato estis atingeblaj multaj senpagaj interretkonektoj. Kiam mi demandis en la akceptejo, ĉu al kiu mi konektiĝu, ili proponis ke mi aliĝu al alia nekonata hotelo. Ĉar tiu tre lame funkcias, pro tio mi provis aliĝi al la reto de mia propra hotelo. Tio estis bona decido, ĉar per tio ekde tiam mi povis senerare kaj pli rapide retumi, ol en Hungario.

Kvankam la klimatizilo funkcias normale nek per la ŝanĝita pilo, mi tamen ne volis reiri al la akceptejo kaj plendi denove. Mi supozis, ke ili travivus tion kiel ĝeno. Pro tio mi simple lasis la aparaton enŝaltita post kiam la dekan aŭ la dek kvinan fojon sukcesis enŝalti ĝin. De tiam, se la aero estis tro malvarma prefere mi malfermis la fenestron por iom da tempo ol malŝalti la klimatizilon riskante ne plu sukcesi enŝalti denove kiam tio estus bezonate.

Kvankam la vojaĝa oficisto en la hotelo proponis, ke mi aĉetu ĉe ili la bileton por 70 dolaroj ĝis Nanning, mi pensis, ke mi devus iri ankaŭ al la stacidomo kaj demandi tie, kiom kostus tiuj biletoj. La hoteloficisto tion tute malrekomendis, dirante, ke la stacidomo estis tro malproksime, eĉ sur la mapo ne troveblis. Antaŭ ol serĉi la stacidomon mi decidis demandi oficiston de la najbara hotelo pri la eblecoj. Tiu homo estis multe pli afabla, li rigardis kelkajn aferojn en la reto kaj post kelkaj telefonvokoj diris, ke tamen eblis aĉeti trajnbiletojn al Wuhan. Nur iom multekoste, ĉ. 330 dolarojn. Tial li rigardis ankaŭ la aviadilan prezon, ĉu tiu estus malpli kosta. Bedaŭrinde videblis, ke ankaŭ tiu estus tre kosta, ĉar eblis atingi urbon Wuhan nur tra Sanghaj. Do, pro tio mi devus ĉirkaŭveturi la duonon de la mondo.

Sur la stratoj miloj da vendistoj ofertis la plej diversajn aĵojn, sed plej ofte oni diris nekompreneble altajn prezojn kaj nenie estis skribite la la prezoj de la varoj. Eble ili havis aliajn prezojn por la lokaj loĝantoj. Foje okazis, ke fruktovendistino volis vendi surstrate unu kilogramon da frukto (leechee) por 100 mil dongoj. Kiam ŝi vidis, ke mi ne emis pagi tiom multe, ŝi tuj malaltigis la prezon al 50 mil postkurante min tra metroj por persvadi min.

En la najbara Tajlando la prezoj de fruktoj estis malpli kostaj. Mi rememoras, ke tie mi kutime aĉetis 3-4-kilograman akvomelonon por 1 eŭro, ĉi tie por kilogramo estis 1 dolaro. Tio estis duoblo de la hungariaj prezoj. Ankaŭ duriano estis sufiĉe multekosta, 60 mil dongoj estis la prezo por ĉ. 15-dekagrama senŝeligita frukto, tio estus ĉ. 15-20 dolaroj po kilogramo. Sed nek vicon de aĉetantoj mi vidis ĉe tiu frukto en Vjetnamio. En Bangkok la durian-vendistoj de mateno ĝis malfrua vespero senĉese distranĉadis la homkape grandajn fruktojn, ĉar tiom longvice atendis antaŭ ili la eĉetantoj. La prezo de dolĉa mango kaj banano estis sama ĉi tie kiel en Tajlando, sed la bananoj ĉi tie havis eble pli bonan guston. Dolĉan mangoon mi ankoraŭ ne vidis en Eŭropo ĝis nun, laŭ mi tiu frukto eble ne eltenus la longan transporton, tial ĝin eblis trovi nur ĉi tie en la tropikoj.

Dum la promeno surstrate foje mi vidis virinon, kiu poris grandegan korbon sur sia kapo en la musona pluvo. La fenomeno estis tre interesa, ĉar la korbo estis 7-8-oble pli granda ol ŝia kapo. Kiam ŝi rimarkis, ke mi longe rigardas tiun interesan fenomenon, ŝi mansvingis, ke mi fotu ŝin. Mi pensis, ke ŝi poste volus ricevi monon pro la pozado kaj pro tio mi nefotis ŝin. Ĉiukaze estis interese vidi la korbon tute ne moviĝantan dum ŝi ne tuŝis ĝin mane kaj vigle zigzagante inter la aŭtoj en la stratoj sen trotuaro. (La plej ofte parkantaj motorcikloj okupis la trotuarojn, do ili ne estis uzablaj piediri.) Poste ŝi volis trudvendi al mi ankaŭ platan pluvmantelon, sed mi ne akceptis ĝin, ĉar mi ne volis esti kovrita per plasto de kolo ĝis maleolo en tiu tropika varmo.

Promenante al la stacidomo multaj homoj venis al mi por purigi mian ŝuon, kvankam mi ne surhavis ŝuojn. El 100 homoj 95 ne uzas

fermitajn ŝuojn en la tropikoj, la plej multaj havas nur pantoflojn, aŭ rimensandalojn. Ankaŭ mi portis nur tiajn sandalojn kun du rimenoj. Iu juna viro eĉ sur tiu rimarkis ion riparendan. Li klarigis al mi per viglaj gestoj, ke unu el la bendoj loziĝis kaj jam prenis la tujgluilon por ripari ĝin. Apenaŭ mi sukcesis forpeli lin, ĉar mi sciis, ke tiuj riparoj ofte multe pli kostas ol hejme aĉeti novan ŝuon en nia budapeŝta superbazaro.

En la najbara stratangulo ĉ. kvardekjara virino venis al mi. Ŝi diris, ke ŝi okupiĝis pri la aferoj de la Ruĝa Kruco kaj ŝi kolektis donacojn por tiu noblcela organizo. Mi prenis mian monujon por oferti kelkmil dongojn por tiu grava celo. Tiam ankaŭ la virino prenis kajeron por noti la nomojn de la donacintoj kaj la sumojn. Ŝi malfermis la kajeron, kaj mi vidis, ke unu el la donacintoj donis duon milionojn da dongoj laŭ la noto en la kajero, aliaj eble eĉ pli. Tial mi tuj remetis mian monujon en mian poŝon kaj diris, ke mi miskomprenis la situacion. Mi pensis, ke temis nur pri kutima donackolektado.

Ankaŭ la virino remetis la kajeron kaj komencis diri, ke eblis donaci ankaŭ malpli grandajn sumojn, sed mi rapide pluiris al la stacidomo. La virino ankoraŭ iom sekvis min dirante daŭre, ke mi donu al ŝi almenaŭ iom. Mi tamen donis neniom, ĉar mi ne volis honti pro la eta kelkmildonga donaco por tiu nobla celo dum mi sciis, ke aliaj helpis per duonmilionoj aŭ eĉ pli por kontribui al al solvo de gravaj sociaj taskoj. Tiuj nekutime grandaj donacopetoj estas sufiĉe kutimaj en la tria mondo. La plej interesan kazon rakontis al mi mia nederlanda konatino. Ŝi ricevis helpopetan leteron el Afriko. La nekonata petinto skribis, ke li aŭdis, ke eŭropanoj subtenis la afrikanojn kaj li petis aŭton kaj eĉ menciis la konkretan produktojaron, modelnomon kaj tipon, kiun li volis ricevi.

En la stacidomo akceptis min similaj triamondaj cirkonstancoj. (Sed se ni pensas pri la multnombraj senhejmuloj en la stacidomoj de Budapeŝto, ni povas konkludi, ke nek en Hungario estas pli bona la situacio.) Kvankam mi jam estis dum mia vivo en multaj stacidomoj, ĉi tie en Hanojo mi vidis por la unua fojo, ke la trajnhoraro ne estis skribita laŭ la kutima maniero en aliaj partoj de la mondo, do laŭ la

vico de la ekiro de la trajnoj. Anstataŭ ĝi en Hanojo estis apartaj listoj pri diversaj linioj. Tiel povis okazi, ke ekiranta trajno antaŭtagmeze je la 10-a aperis sur la informilo post trajno kiu ekiris je la kvara kaj duono posttagmeze.

Ekzistis ankaŭ internaciaj trajnoj, ekzemple kiuj portis pasaĝerojn al la ĉina urbo Nanning. La problemo estis, ke la finhaltejo de la trajno (Nanning) ne estis skribita en la horaro, nur la landlimurbo en la vjetnama flanko. Tiuj vilaĝoj estis nekonataj nomoj por multaj vojaĝantoj. Nek internacia kaso, nek informejo funkciis en la stacidomo. Ĉe la enirejo sidis junulino sub informa tabulo, sed ŝi estis okupita pri sia komputilo. Ŝi tute ne okupiĝis kun vojaĝantoj kaj ŝi tute ne parolis eŭropajn lingvojn.

Kiam mi skribis sur paperon simplan demandon, ĉu ŝi sciis kie oni vendas bileton de Hanoj al Wuhan, ŝi nur kapneis, montrante ke ŝi ne sciis. Laŭ ŝi en la stacidomo oni vendis nenian bileton al Wuhan. En la stacidomo neniu parolis alian lingvon krom la vjetnama. Parte pro tio, parte pro malsimila bona sperto en la bangkoka ĉefstacidomo mi konstatis, ke la tajlanda ĉefurbo estis multe pli amikeca, pli bone funkcianta kaj por eksterlandanoj pli malfermita urbo ol Hanojo.

Poste mi decidis, ke mi promenas iomete en la proksimo, ĉar en la stacidomo eblis organizi nenion. Antaŭ tio mi tralegis la prezojn de la trajnbiletoj kaj vidis, ke la bileto al Sajgon kostis 1,9 milionoj da dongoj. Mi pensis, ke tio estus pli ol 900 dolaroj, kaj pensis, ke en tiu kazo la 300 dolara bileto al Wuhan ne estus tro alta. Nur post horoj mi konsciis, parolante kun vjetnamaj studentoj ĉe lagobordo, ke mi eraris pri la nuloj ĉe la milionaj ciferoj kaj la prezo de la bileto estis nur 100 dolaroj.

Ekirinte de la stacidomo al la urbocentro mi ekvidis grandegajn verdajn tabulojn pendigite ambaŭflanke de la strato en vjetnama kaj internacilingva surskriboj: „Esperanto estas ponto de paco, amikeco kaj disvolviĝo.” Ŝajnas, ke la urbo jam prepariĝas al la akcepto de la kongresaj gastoj. Sed en tiu tago mi ankoraŭ ne iris al la kongresejo. Mi iris al la lago Hoan Kiem, ĉar mi sciis, ke tie estas multaj malmultekostaj restoracioj kie tutan tagon oni povas manĝi freŝajn varmajn manĝaĵojn. En loko mi vidis grandan stakon da ĵusfritita gratenita viando, krustkrake rostitan porkoripaĵon, frititan hakviandobulon kun diversaj legomoj kaj safrana rizo. La manĝaĵo estis envolvite en verda tropika folio. Mi eksidis kaj mendis grandan porcion. En tiuj lokoj la gastoj mem montras el la granda elekto kiuj tri-kvar manĝaĵoj estu metotaj sur la pladon apud la rizo. La manĝo estis tre bongusta kaj kostis entute nur 50 mil dongojn.

Por mi, eŭropano estis iom nekutima vidi, ke kokinoj promenis ĉirkaŭ ni ĉe la restoraciaj tabloj en la centro de la vjetnama ĉefurbo. Tie mi ne trovis eĉ unu bestobredejon, aŭ ajnan ĝardenon taŭgan por bestobredado en la eŭropa senco. Estis mistere kie dormas tiuj bestoj nokte apud la pluretaĝaj senĝardenaj domoj kaj kial ne trafas ilin tiu granda inundo de motorcikloj kaj aŭtoj sur la stratoj de Hanojo. La kokinoj estis tre amikaj, amikeca koko eĉ saltis sur la seĝon apud mi dum mi tagmanĝis.

Post la riĉa kaj abunda tagmanĝo mi ekiris al la lago Hoan Kiem. Sed antaŭ tio mi haltis iom ĉe plenŝtopita vojkruciĝo ĉe ruĝe lumanta ruĝa kruco. Mi supozis, ke tiu montris, ke iu medicina centro devus esti proksime. Baldaŭ la ruĝa lumo malaperis kaj la lumo verdiĝis.

Tiel elvidentiĝis, ke la ruĝa kruco en la vojkruciĝo en Hanojo signifas ruĝan lumon por piedirantoj. Do tio montras, ke ili ne rajtas trairi la ŝoseon. Post kiam la lumo verdiĝis ankaŭ mi pluiris al la fama lago pri kiu estis nomita la urbocentro.

Tute apud la lago estis grandega banko, en kiu mi trovis pli bonan kurzon por ŝanĝi eŭrojn al dongoj ol ĉe la flughaveno, aŭ en la banko apud mia hotelo. Mi ankaŭ tie diris al la kasistino, ke ŝi donu nur dudekmil dongajn monbiletojn, ĉar la pli valorajn monbiletojn mi ne povas bone uzi. En Vjetnamio la plej malgranda monbileto valoras 500 dongojn, sed ankaŭ ekzistas monbiletoj por 1.000, 2.000, 5.000, 10.000, 20.000, 50.000, 100.000, 200.000 kaj 500.000 dongoj. Tiom da diversaj koloraj kaj valoraj monbiletoj konfuzas la homojn. Alilandaj vojaĝantoj je la komenco dum pluraj minutoj ne povas klare vidi, kiom valoras la mono en la manoj. La kasistino diris, ke ne estis en la kaso tiom da 20-milaj pecoj, kiom mi bezonus, do parton mi tamen ricevis en 50.000 donga valoro.

Parkantaj motorcikloj sur la trotuaro

Tuj post tiu banko mi rimarkis alian vojaĝoficejon en stratangulo. Ankaŭ tien mi iris por demandi ĉu ili vendis trajnbileton al Wuhan. La oficisto ekaŭdinte tiun surprizan demandon respondis, ke la demando estis tro komplika, li promesis konsultiĝi kun la ĉefoj kaj petis, ke la venontan tagon mi revenu por la respondo. Sed tion li malkaŝis, ke li povus vendi busbileton por 35 dolaroj al la ĉina urbo Nanning (vjetname Nam Ninh). Kvankam tio ne estis tro pozitiva respondo, sed mi jam ĝojis, ke la vojaĝbiletoj daŭre estas malpli kaj malpli kostaj.

La lago estis tre bela kaj ĝin cirkaŭis agrabla parko kun belaj ĉiamverdaj plantoj, simile al la urba parko en Budapeŝto. Ĉar la tuta ĉirkaŭaĵo tre plaĉis al mi kaj ankaŭ la vetero estis agrabla, mi ĉirkaŭpromenis ĝin dum unu kaj duon horo. Poste mi eksidis sur benkon. En kelkaj minutoj venis al mi tri 19-20-jaraj studentinoj. Laŭ miaj antaŭaj spertoj mi timis, ke ankaŭ ili volus ricevi monon de mi per iu nova ruza truko. Sed post kelkaj minutoj klariĝis, ke ili ne kolektis monon, ili volis nur simple babilu kun eksterlandano por ekzerci lingvojn kaj konatiĝi kun la vivo de homoj en foraj landoj.

Kiam mi diris, ke mi venis el Hungario, videblis, ke ili havis neniun imagon pri tiu lando. Tial mi desegnis sur paperon la mapon de la mondo kaj meze de Eŭropo mi markis la lokon de Hungario sur la mapo. Mi markis ankaŭ la linion de la rivero Danubo. Kiam mi vidis, ke eĉ tio ne helpis, tiam mi desegnis ankaŭ Austrion kaj Germanion supozante, ke ili aŭdis ion almenaŭ pri tiuj grandaj landoj. Unu el la fraŭlinoj respondis, ke ŝi ne komprenis kial mi desegnis Aŭstralion mezen de Eŭropo, ĉar ja ĝi estas ĉirkaŭita de maro.

Post kiam ni klarigis tiun miskomprenon, estis nur klarigenda: kio estas rivero Danubo, kies vjetnoman nomon mi ne povis diri. Mi nur povis diri, ke ĝi nomiĝas germane Donau, hungare Duna, angle Danube, sed pri tiuj informoj ili eĉ pli surpriziĝis. Ili ne komprenis kiel povas havi rivero tiom da nomoj, kaj kie povas esti tiu rivero, tion ili tute ne sciis. (Mi pensas, ke ankaŭ inverse estus same, se mi demandus cent hungarojn ĉu ili scias kiu rivero fluas tra Hanojo, certe nek unu sciis, ke tio estas la Ruĝa rivero.)

Poste ni komencis babili pri bestoj vivantaj en Hungario. Mi parolis pri ĉevaloj, bovinoj, porkoj, kokinoj, ktp., sed ili miris kial tigroj kaj leonoj mankis en la listo. Ili simple ne kredis, ke nek tigroj nek leonoj troviĝis en Hungario, nek en aliaj landoj de Eŭropo. La akiritajn informojn kaj la nekomprenitajn anglajn vortojn ili precize notadis en siajn notlibrojn por hejme ankoraŭfoje trastudi la ricevitajn novajn informojn. Videblis, ke ili serioze interesiĝis pri la vivo de foraj landoj, tial plurfoje redemandis, kiam mi parolis pri nekutimaj aferoj. Ekzemple ili demandis: „*se estas arbaroj en Eŭropo, kial ne estas tigroj en ili?*” Ĉar ili vidis multegajn filmojn en la televido kaj en tiuj filmoj tre ofte videblis tigroj kaj leonoj, tial por ili estis tute nature ke ĉie estas tigroj kaj leonoj en la mondo.

Intertempe finiĝis la instruhoroj en la proksimaj lernejoj kaj venis al ni babili pli kaj pli da studentoj. Tiel ni fariĝis baldaŭ la centro de la societa vivo ĉe la lago.. Utiligante la eblon nun ankaŭ mi demandis kelkajn aferojn, kiujn dum jaroj mi ne povis kompreni pri la vivo de orientaziaj homoj. Kiel tie vivas la averaĝaj homoj? Kiom grandaj estas la salajroj? Kiuj estas la ĉiutagaj manĝoj?, ktp. Statistikojn pri tio eblis trovi multloke kaj pri la prezoj ankaŭ mi havis proprajn spertojn en la bazaro, sed mi supozis, ke tiuj ne estis realaj spertoj, ĉar supozeble por eksterlandanoj ĉio pli kostas en Sudorienta Azio.

Lago Hoan Kiem en urbocentro de Hanojo

Tiu supozo estis reala. Post pluraj monatoj mi eksciis, ke tiun frukton, kiun mi plej bone ŝatas en Hindoĉinio oni nomas angle ne „jackfruit”, sed „durian” (hungare cibetgyümölcs), kaj tiu 60 mil dongoj por 150 gramoj da senŝeligita frukto estis tute nereala. Iu studento rakontis, ke en lia hejmvilaĝo tuta homkapo-granda frukto kostis ĉ. 30 mil dongoj. Ankaŭ tion mi eksciis, ke la malpli granda malmolŝela frukto, kiun mi ricevis en mia hotelo vere nomiĝis „leechee” kaj ties prezo ankaŭ laŭ la studentoj estis 40-50 mil dongoj.

Laŭ la studentoj la averaĝa salajro en Vjetnamio estis ĉ. 500 dolaroj monate kaj unu el ili rakontis, ke post lia finstudo li esperis ricevi 300 dolarojn monate kiel komenca salajro. El tiuj ciferoj kaj el la prezoj por mi evidentiĝis, ke el tiu vidpunkto Hungario staris pli proksime al Vjetnamio ol al Aŭstrio. Mi eksciis, ke en Vjetnamio loĝis 90 milionoj da homoj kaj la ĉefurbo havis 7 milionojn da loĝantoj.

Poste ni parolis pri prezoj de hoteloj. Mi diris, ke mi pagis 10 eŭrojn po nokto en mia eta hotelo, sed en hotelo Melia kie okazos la kongreso 117 eŭrojn kostas ĉambro. Aŭdinte tion mia apuda studentino ne volis kredi al siaj oreloj. Ŝi kalkulis, ke el tiu mono ŝi kutime vivus dum dudek monatoj. Konante la manĝoprezojn tion mi ne povis kredi. Kiam ankaŭ aliaj studentoj aliĝis al la babilado iu rimarkis, ke tiuj multaj nuloj en la vjetnama mono ankaŭ la vjetnaman fraŭlinon konfuzis. Oni rekalkulis kaj konkludis, ke ŝi vere ne dudek monatojn, sed nur du monatojn povus vivi el tiu sumo, kion oni pagas por unu ĉambro en hotelo Melia por unu nokto.

Jen, do, ankaŭ por vjetnamoj la kalkulado kun miliona magnitudo ne estas tre facila. Post tio la fraŭlinoj parolis ankaŭ pri similaj temoj, do, kiom da milionoj elspezas familioj monate, ktp. Aliaj fraŭlinoj menciis, ke estis familioj, kiuj elspezis eĉ unu trilionon, sed ĉu vere temis pri triliono aŭ eble miliardo, kaj ĉu por monate aŭ jare, tion mi jam ne kuraĝis demandi. Ĉar estus bezonata alia papero kaj multe da tempo por diveni kiom da nuloj estis en tiuj ciferoj.

Vidinte la grandan babilgrupon fine grizhara maljunulo venis al ni.

La studentoj laŭ tradicia orienta kutimo tuj ekstaris apud mi por lasi lin sidi tuj apud min. Li verŝajne pro la influo de la franca koloniada tempo en sia juneco france lernis en la lernejo, ĉar li komencis paroli al mi en la franca. Kaj la studentoj kaj li estis tre afablaj, sed mi jam ege antaŭlonge lernis france en la mezlernejo kaj la plej multjn vortojn mi jam forgesis. Tial li plejofte demandis min en franca lingvo kaj mi respondis angle, sed estis studento kiu eĉ japane diris kelkajn frazojn, ĉar li studis ĝuste la japanan kiel fremdan lingvon en sia lernejo. En tiu babelka kaoso daŭriĝis nia babilo ĝis malfrua vespero kaj jam lumis la aŭtolampoj kiam mi alvenis hejmen al la hotelo. En la stuparejo de la hotelo akceptis min nekutima sceno, lacerto grimpis sur la muro apud la pordo de mia ĉambro. Mi volis foti tiun interesan okazon, sed la lacerto pensis aliel. Kiam ĝi ekvidis, ke mi prepariĝas foti, ĝi fulmrapide kuris sur la vertikala muro al la plafonon. Poste mi bone fermis la pordon kaj la fenestrojn, ĉar mi ne volis renkonti nokte lacertojn apud mi en mia lito.

UNIVERSALA KONGRESO DE ESPERANTO

La kongreso en Hanojo estis tre grandioza kaj solena. Multaj programoj okazis unu post la alia kaj pro tio en la unua tago mi povis alveni al mia hotelo nur vespere je la 10-a horo. Mi antaŭvidis, ke la programoj estos tiom riĉaj kaj plenaj, ke en la venontaj tagoj mi revenos nur noktomeze. Je la komenco oni informis min, ke la organizantoj esperos mian tre akvivan partoprenon dum la venonta semajno.

850 partoprenantoj alvenis al la kongreso el sesdek landoj. La lokaj organizantoj planis la eventon tre altprestiĝa, la vicŝtatprezidanto estis la alta protektanto. Ĉar mi kutimas havi tre simplan vivmanieron kaj vivostilon, pro tio iom ĝenis min la plej luksa hotelo de Hanojo kiel kongresejo, kie la prezoj estis dudekoble pli altaj ol la lokaj prezoj. Sed ankaŭ la prezo de ĉambro estis dekoble pli alta ol la prezo, kion mi pagis por mia hotelĉambro. Tamen kio plej multe ĝenis min, estis alia afero. Unutaga enirbileto estis nepageble alta sumo por ordinaraĵ vjetnamoj. Se ordinara hanojano volus veni por unu tago scivoleme rigardi kio okazas dum la kongreso, tiam li devus pagi 1.200.000 dongojn por unutaga vizito. Per tiu mono mi povas pagi mian trisemajnajn manĝojn.

Alia surprizo estis, ke dum la registrado mi ricevis strikte personan invitolon bele ornamitan en kiu la ĉefurbestro invitis min al solena akcepto. Oni skribis en la invitilo ke necesas vestiĝi dece kaj konvene al tiu okazo. La problemo estis, ke mi tute ne estis preparita al tia okazo, do mi kunportis nek ŝtrumpojn, nek festan kompletan kun jako. Tiutipajn aĵojn averaĝa vojaĝanto neniam kunportas al la tropikoj. Pro tio mi konkludis, ke dum la venontaj tagoj mi devos serĉadi dum horoj iun konvenan veston, kio ne estos facila tasko, ĉar vjetnamoj estas multe pli malaltaj kaj malgrandaj ol mi.

La unuan tagon vespere inter la 7-9-a horo mi ricevis eblon por prezenti la plej novan eldonon de mia libro, kiu jam multe vendiĝis. Kvankam mi ne povis vendi ĉion dum tiuj du horoj, sed la preskostoj jam ankaŭ tiel revenis, ĉar mi sukcesis trovi malmultekostan presejon

por presi la librojn. Tiel ni povas diri, ke la eldono de tiuj libroj ankaŭ laŭ komerca vidpunkto estis sukcesa. Pro tio mi sincere dankas al Baksa József, la estro de la Szegeda Esperanto Rondo, ĉar lia ideo estis, ke ni eldoni la librojn.

Ankoraŭ du problemetoj estiĝis koncerne de la librovendado. La unua okazis tuj ĉe la unua vendo. Japano volis aĉeti la libron kaj li diris, ke li povis pagi en vjetnamaj dongoj. La prezo estis 80 mil dongoj. Li transdonis al mi kvindek milan bankbileton kaj demandis ĉu tio sufiĉis. Mi diris ne, ĉar 80,000.- estis la prezo. Tiam li donis ankoraŭ unu similan bankbileton al mi. Kiam mi volis redoni 20 mil dongojn al li, tiam mi rimarkis, ke lia 50-mila bileto havis alian koloron ol la mia. Mi rigardis pli bone la bankbiletojn kaj rimarkis, ke lia estis 500-mila bileto, do vere li pagis unu milionon da dongoj. Tion nek mi, nek li rimarkis. Pro tio mi devis ĉirkaŭkuri la hotelon por ŝanĝi tiujn neuzeble grandajn monbiletojn.

Granda palaco ĉe lago Hoan Kiem

Alia problemo okazis vespere ĉirkaŭ la naŭa, kiam mi finis la librovendadon. Tiam mi havis tiom da enoj, dolaroj, eŭroj kaj eĉ ĉinaj juanoj en la poŝo, ke fine mia monujo tute pleniĝis. Pro tio mi decidis meti ĉiujn variajn buntkolorajn monbiletojn en diversajn plastajn sakojn.

La organizantoj atentigis min, ke la venontan tagon mi salutos la partoprenantojn de la kongreso solene en la nomo de hungaraj esperantistoj laŭ la rajtiga letero de Szabó Imre, prezidanto de Hungaria Esperanto Asocio. Do, mi salutos la partoprenantojn kaj dankos la bonrezultan laboron de la Loka Kongresa Komitato. Poste, en la Internacia Kongresa Universitato mi prelegos pri miaj spertoj rilate al la supera ŝtata aŭditorado. La titolo de mia prelego estos demando: „*Kiuj kontrolas la registarojn de la mondo?*” En tiu prelego mi trarigardos koncize la tri uzitajn kontrolsistemojn en nia mondo. Temas pri la mediterana modelo kie tribunalo havas tiun agadon kaj pri la skandinava registara kontola modelo kie ŝtatoficejo sub la ĉefministro plenumas tiun taskon. Kaj fine mi parolos pri la „Westminster modelo” kie oficejoj sub la parlamentejoj havas tiun agadon en la anglosaksa mondo.

Profesoro Lee Jungkee, prezidanto de la Seula Esperanto Kulturcentro rimarkis, ke mia nomo estis inter la prelegantoj de la kongresa universitato. Tial li petis, ke mi parolu koncize ankaŭ en la ŭonbulisma fakkunsido pri miaj spertoj en fororientaj monaĥejoj. Akceptante tiun peton mi prelegos ankaŭ pri tio kun titolo „*Interna harmonio kaj ekstera paco*”. En tiu prelego mi trarigardos la budhistajn meditajn ekzercojn kaj iliajn fiziologiajn, moralajn kaj sociajn efikojn. Ĉar laŭ profesoro Lee tiu temo povas esti interesa ankaŭ por la partoprenantoj de la medita trejnado en korea urbo Iksan, li petis ke mi prelegu pri tio ankaŭ en Koreio. Mi akceptis ankaŭ tiun proponon kaj decidis vojaĝi denove al Koreio la venontan januaron por paroli pri tiu temo pli detale.

Komence de la kongresa programo okazos prelegoj en salono Haszpra pri la kultura, politika, ekonomia kaj socia situacio de Vjetnamio, la akceptanta lando. Estis ŝoke por mi legi la nomon de

salono Haszpra. Li estis fama profesoro de la Budapeŝta Teknika Universitato kaj membro de multaj sciencaj akademioj. Pasintjare aŭtune li ankoraŭ prelegis en nia nacia kongreso en urbo Szolnok kaj ni ankoraŭ apenaŭ alkutimiĝis al la realo, ke li ne plu estas inter ni. Li mortis nelonge antaŭ la kongreso.

La prelegoj pri la gastiganta lando antaŭvideblis interesaj, ankaŭ mi eksciis nur el la enkondukaj informoj, ke la vjetnama kaj la hungara ŝtatoj fondiĝis proksimume samtempe. La unua vjetnama reĝo fondis urbon Hanojo dudek jarojn post la kronado de Sankta Stefano, la unua hungara reĝo.

Post kelkajn tagojn okazos la akcepto de la ĉefurbestro, espereble ĝis tiam mi sukcesos trovi iun konvenan veston en la proksimaj vendejoj. Tiuj estos miaj plej gravaj fakaj programoj dum la kongreso kaj laŭ la programhoraro kaj laŭ la riĉaj programoj verŝajne mi neniam povos enlitiĝi antaŭ noktomezo en la venontaj tagoj de la semajno.

Gaja babilado ĉe la bordo de lago Hoan Kiem.

LA GRIZA PAPAGO

La solena inaŭguro okazis antaŭtagmeze je la 10-a de la kongreso. Tiu evento okazis ne en la kongresejo, en kvinstela luksa hotelo, ĉar tie ne estintus tiom granda salono por akcepti 850 homojn. Tial ĉiuj ĉeestantoj estis transportitaj al la Universitato de Teknologio kaj Ceteraj Sciencoj, en kies centra halo la vicŝtatprezidanto faris sian solenan salutparolon. Poste estis transdonita la Ordeno pri Amikeco al la prezidanto de Universala Esperanto Asocio (mallonge: UEA). La vicŝtatprezidanto transdonis la ordenon, tiamaniere rekonante la meritplenan agadon de UEA pri la establigo de vjetnama sendependeco kaj profundigo de internacia paco kaj amikeco.

La Komitato de UEA kunsidis la 28-an de julio kaj elektis profesoron doktoron Nanovfszky György, eksprezidanton de nia Hungaria Esperanto Asocio honora membro. La inaŭgura kunveno akceptis kun granda aplaŭdo la anoncon, post kiam la ĉefsekretario legis la decidon pri tio kaj legis koncizan vivokuron de la nova Honora Membro. Mi tuj informis la estraron de nia asocio pri tiu grava honorigo kaj persone gratulis al nia antaŭa prezidanto por ricevo de honora membreco de UEA.

Alia hungar-rilata evento estis la prelego de Rudita Hey Rudecek titolite „*Tibor, la semanto*” pri la vivo de Székely Tibor, fama hungara esperantista mondvojaĝanto kaj verkisto de multaj sukcesaj libroj. La preleganto prezentis ankaŭ videofilmojn pri li.

Dum la unua tago de la kongreso antaŭtagmeze mi havis oficialan taskon saluti la kongreson en la nomo de Hungaria Esperanto Asocio kaj poste ankaŭ dum la inaŭguro de la Internacia Kongresa Universitato mi estis petita resume paroli mia vendreda prelego. La rektoro de la universitato ĉijare estis Gotoo Hiroshi, lingvista profesoro de la fama nord-japana Universitato Sendai.

Ekde mi sukcesis vendi relative multe da ekzempleroj el mia plej nova libro, okazis al mi interesaj kabaredo-scenaj eventoj. Ĉiuj kongresanoj nomis min sinjoro profesoro, kvankam mi skribis nenion pri tio en mia libro, ke mi estus profesoro en ajna universitato. Fakte

pli frue mi instruis matematikon en la budapeŝta ekonomikoscienca universitato kaj prelegis en diversaj ĉinaj, japanaj, skandinavaj, ktp. universitatoj, sed tio jam finiĝis, ĉar mi emeritiĝis antaŭ pluraj jaroj. La situacio ŝajnis sufiĉe komika, tio memorigis min al kabaredoskeĉo „Sas”, konata hungara kabaredisto. Laŭ tio homo eniras birdovendejon kaj demandas:

- *Kiom kostas tiu bela flava papago en la montrofenestro?*
- *200 pengojn.*
- *Tio estas tro multe al mi. Kaj ĉu tiu pli pala birdo, kies kelkaj plumoj mankas?*
- *Ĝi estas nur 100 pengoj.*
- *Por mi ankaŭ tio estas multekosta. Kaj ĉu tiu sensignifa, griza papago en la angulo?*
- *Ĝi kostas 1000 pengojn.*
- *Ĉu 1000 pengoj? Kion tiu birdo kapablas fari?*
- *Tion mi ne scias. Mi nur scias, ke la aliaj birdoj nomas ĝin Sinjoro Prezidento.*

VOJAĜEBLECOJ AL LA SANKTA LANDO

La esperanto-movado havas altan prestiĝon en Vjetnamio. Tion montras la fakto, ke la vicprezidanto de Vjetnamio, Nguyen Thi Doan persone ĉeestis en la kongresa inaŭguro. En sia salutparolo li menciis, ke Ho Shi Min, la fondinto de la respubliko, aŭ kiel la ŝtatvicprezidanto nomis lin „*la estimata oĉjo Ho*” estis la unua esperantisto en tiu ĉi lando. Inter la jaroj 1913-1917 li havis rilatojn kun la esperanto-movado, kiam li loĝis en Britio. Ho Shi Min uzis esperanton ankaŭ en sia revolucia agado kaj kuraĝigis la fondon de Vjetnama Pacdefenda Esperanto Asocio, kiu estis la antaŭorganizo de la nuna Vjetnama Esperanto Asocio.

La kongreso havis tre riĉan programon, tuj en la unua tago la partoprenantoj povis elekti inter multaj diversaj kulturaj prelegoj kaj la partoprenantoj povis aliĝi al la diskuto de la subaj demandoj:

1. *Superrigardo de la eŭropaj kaj aziaj kulturoj kaj problemoj de esperantigo de aziaj nomoj.*
2. *Kion oni povas fari por kaj per esperanto?*
3. *La rolo de esperanto en RIO+20, la konferenco de UNO pri daŭrigebla evoluo.*
4. *Esperanto kaj AEGEE, la plej grava eŭropa interfaka internacia studenta organizo.*
5. *Esperanto kaj maŝintradukado (rilate al la fakto, ke la internacia lingvo estiĝis la 64-a altradukebla lingvo de Google)*
6. *UN, UNESCO*
7. *Reta informado pri la eventoj en Azio.*

Kadre de la lasta progamo profesoro Lee Jung Kee, estro de la Seula Esperanto Kultura Centro traktis tre gravan temon. Li analizis, kiel li povis krei sukcesan kulturan centron, en kiu ekde la fondiĝo en 1991 li organizis 248 esperanto-lingvokursojn en la korea ĉefurbo. Tiu organizo laŭ aĝo, sukceso kaj rezultoj estas simila al la budapeŝta Kultura Esperanto Asocio fondita kaj funkciigata de Szilvási László.

Ili estas similaj, ĉar la hungara asocio estas simile sukcesa kaj preskaŭ samteme estis fondita utiligante la novajn eblecojn okaze de la orienteŭropaj reĝimŝanĝoj.

Krom la menciitaj programoj okazis en tiu tago ankaŭ la prezento de la gajnintoj de la belarta konkurso kaj okazigo de ekumena diservo en la hanoja protestanta preĝejo.

Krom tiuj gravaj programoj mi estis okupita ankaŭ pri aliaj ĉiutagaj zorgoj tute nekompreneblaj por eŭropanoj. Ĉar mi ne antaŭsupozis, ke mi devos ĉeesti multajn oficialajn renkontojn, mi kunportis neniujn konvenajn elegantajn vestaĵojn kaj ŝuojn. Ĉar mi jam plurfoje estis en similaj lokoj, mi sciis, ke averaĝaj homoj en la tropikaj landoj neniam surhavas tiutipajn vestaĵojn kaj elegantajn fermitajn ŝuojn. Tial promenante tra la stratoj inter la hotelo kaj la kongresejo mi scivoleme rigardis la piedojn de plurmil homoj kaj rigardis kiom da homoj surhavas ŝtrumpojn. La rezulto estis kiel supozite, el cent homoj ĉirkaŭ cent promenis senŝtrumpe kaj simile al mi aŭ pantoflo aŭ rimena sandalo estis sur la piedoj.

Mi rigardis ĉiujn vestaĵo- kaj ŝuovendejojn, sed en neniu el ili oni vendis ŝtrumpojn, plejofte ili eĉ ne komprenis kion mi volis aĉeti. Kiam mi ie trovis angle parolantan vendiston, mi skribigis kun li sur paperon kiel diri ŝtrumpon en la vjetnama lingvo por almenaŭ montri en la venontaj vizitotaj vendejoj kion mi serĉas.

Fine apud kvinstela hotelo mi trovis pucan, luksan vendejon faritan por bezonoj de eksterlandanoj, kie estis ankaŭ ŝtrumpoj. Tie estis ŝtrumpoj, sed la prezo de tiu rara trezoro estis konvena al sia rareco. Mi jam ne memoras ĉu temis pri pli ol kvaron milionoj aŭ duon milionoj da dongoj. Por preventi ŝteladon en la vendejo estis zorge fiksita elektronika ĉipo por signali ĉe la elirejo. Por mi tamen ne la pinta prezo de la valora ŝtrumpo estis la kaŭzo de la neaĉeto, sed ĝia grandeco, ĉar ĉiuj estis 4-5 cm-ojn malpli granda ol mia piedo. Pro tio mi devis daŭrigi la ŝtrumposerĉadon en la urbo, ĉar por partopreni en la akcepto de la vicĉefurbestro estis strikta postulo, ke oni alvenu elegante kaj konvene al la okazo.

Multetaĝaj domoj en Hanojo

Estis videble granda interesiĝo pri la plej nova eldono de mia libro, tamen mi ne povis vendi kiom estus deziro aĉeti, ĉar UEA, nia internacia organizo tion iom malhelpis. Ili volis ke mi komisiu ilin vendi dum la kongreso kaj tiukaze ili postulis ricevi 30%-an makleraĵon. Mi tion konsentis, sed mi konkludis, ke tamen tio ne sukcesis. Ĉar ja antaŭ kelkaj monatoj ili porponis tion kaj mi tuj respondis jese, sed nenio okazis poste dum multaj monatoj, eĉ respondon al mi letero mi ne ricevis.

Tial la japanaj organizantoj proponis, ke estus pli bone prezenti la japanan eldonon de la libroj en fora-oriento. Agou Takashi, ĉefsekretario de Oomoto Esperanto Populariga Asocio (mallonge: EPA) diris, ke ili celebros la 90-an datrevenon de EPA venontjare, kaj proponis, ke mi partoprenu en tiu solena evento. Tiu solena festo okazos en venontan junion en Kameoka. Tio estas eta ĉarma japana urbeto proksime de Kyoto, la iama imperiestra ĉefurbo.

Kvankam por mi estus plej simple vojaĝi al Japanio en januaro kiam mi partoprenos en la oka internacia medita renkonto, nun mi tamen konvinkiĝis, ke mi revenu al la Lando de la Leviĝanta Suno nur en junio. Origine mi planis vojaĝi al Japanio el Koreio, ĉar mi bone sciis, ke oni povus tre komforte iri el Busan al Osaka per ŝipo Pansar Dream. Dum mia lasta vojaĝo mi spertis, ke en la ŝipo oni ricevas tre bongustajn vespermanĝojn kaj matenmanĝojn kaj ankaŭ okazas interesaj muzikaj programoj. Sed en januaro en tiuj lokoj kutime estas ankoraŭ malvarme kaj pro tio mi pensis, ke el Koreio mi veturos plu ne al Japanio en januaro, sed revenos el Bangkok, Tajlando kie en tiu sezono estas 25 aŭ 26 °C gradoj. Mi esperis, ke tiel per multe da sunlumo kaj vitaminplenaj freŝaj tropikaj fruktoj mi povos plifortigi mian korpon en la tempo de kutima printempa laceco en Eŭropo.

Do, mi revenos al Japanio nur en junio kiam tie estas sufiĉe varme por agrable promeni en la stratoj, tamen antaŭ la varmega somera pluva sezono nomita „cuju” japane. Cuju kutime komenciĝas nur en julio.

Inter tiuj du eventoj okazos ankaŭ alia tre interesa programo kiun mi nepre volas partopreni, sed pro la intereseco de la programo mi

kredas, ke ankaŭ multaj aliaj interesiĝos pri ĝi. Pri tiu ebleco mi per elektronika letero infromis la estraron de nia Hungaria Esperanto Asocio. En Hanojo mi eksciis, ke inter la 14-a kaj la 18-a de aprilo organizos la Israela Esperanto Asocio la 2013-jaran azian kogreson, kaj lige al ĝi estos organizata du ekskursoj al la subaj vidindaĵoj:

- *Jerusalem (Malnova urdo, monto de Olivarboj kie Jesuo instruis siajn disĉiplojn, la ĝardeno Gecemani, Preĝejo-monto, moskeo El Aksa la tria plej sankta loko de muslimoj, Plormuro, ruinoj de preĝejo de Herodo kiu estis la plej sankta loko de la judaro, Via Dolorosa, la Sankta Tombejo kaj la Israela Muzeo kie estas prezentataj la Mortmaraj ruloj.)*
- *Hajfa (la Bahaa ĝardeno, centro de la bahaa religio, la renovigitaj domoj de la germana kolonio kaj la proksima Akko, la iama krucmilita ĉefurbo.)*
- *Nazaret (loko de infanaĝo de Jesuo, Baziliko de la Anonco, Preĝejo Sankta Johano, puto de Maria, preĝejo Sankta Gabrielo)*
- *Galilea lago (Nacia Parko Arbel, la loko de la Monta Parolo, Kapernaum kaj Tabba kie okazis la mirakla pano- kaj fiŝomultigado kaj vizito al kibuco)*
- *Tel-Aviv*
- *La antikva Jafo*
- *Morta Maro*
- *Jeriko*
- *Masada*
- *Eilat kaj la Ruĝa maro*
- *Petra*

Mi jam en Hanojo decidis ĉeesti tiun interesan kongreson en Israelo kaj ankaŭ verki libron pri tiu vojaĝo en la Sankta Lando. Nepalaj esperantistoj informis min, ke ankaŭ en Nepalo estos organizota unika ekskurso en februaro en la montaro Himalajo sed tien nun mi ne iros. Unue, ĉar mi ne tre havus tempon por tiu vojaĝo kaj due ĉar

mi timas, ke tiam en la Himalajo estos tre malvarme. Mi ne tute komprenas kial ne somere estas organizataj renkontiĝoj en tiuj altaj montaroj.

Kvankam al la Himalajo mi ne iros ĉifoje, tamen al la venonta universala kongreso mi jam aliĝis en la vjetnama ĉefurbo. La kialo estas, ke en Hanojo mi prelegis pri la ŝtata aŭditorado en la kongresa universitato kaj mi pensis, ke en la venonta kongresa universitato estus bone pli detale trakti tiun situacion. Se tiun temon la estraro de la Kongresa Universitato trovos konvena, tiam daŭrigante mian hanojan prelegon mi prelegos venontjare en Reykjaviko pri la eliro el la nuna monda ekonomia krizo kaj klarigos kiujn rolojn povas havi la superaj ŝtataj kontrolaj organizoj en tiu agado.

La Roka Templo sur la pinto de Templomonto en urbo Jerusalemo estas sankta loko por islamanoj kaj ankaŭ por judoj

KOMPLIKAĴOJ PRI ŜTRUMPOAĈETO.

La duan tagon post la inaŭguro same ĝis la 10-11-a vespere daŭris la programoj, kiel okazis antaŭe. Por mi estis malfacile iri hejmen post la vespera kultúra programo, ĉar la filmoj kaj teatraj prezentoj okazis ankaŭ en la universitata konstruaĵo for de la kongresejo. La specialaj busoj luitaj tiucele nur per pluraj fojoj sukcesis transporti la 850 partoprenantojn al hotelo Melia, la kongresejo. Kiu loĝis en alia hotelo kiel mi ekzemple, tiu devis ankoraŭ de tie iri piede al sia hotelo. La duan tagon la ĉefaj eventoj estis la jenaj:

- *Kadre de „aŭtoraj duonhoroj” prezentis siajn plej novajn verkojn Amri Wandel, Stefan MacGill kaj Probal Dasgupta.*
- *Solena akcepto por la Societo Zamenhof*
- *Kunveno de Esperanta Jura Asocio*
- *Kunveno katamantoj senformale babilante antaŭ la libroservo en foteloj*
- *Kadre de la Nacia Vespero estis luditaj specialaj vjetnamaj muzikiloj fare de muzikistoj vestitaj en nacia kostumo kaj ni povis aŭdi ekzotikajn orientajn kantojn, teatrajn scenojn kaj vidi dancojn.*
- *Kelkaj el ni vizitis la Militan Muzeon kie oni rememoris pri japana esperantisto, kiu dum la vjetnama milito flambrobligis sin dum la milito proteste kontraŭ la milito.*
- *Estis prezentita esperantlingva vjetnama literatura eldonaĵo kun internacia kunlaboro.*
- *Estis prezentita en la loka gazetararo raportoj pri la inaŭguro de la kongreso kun bildo de la vicprezidento, kiam li transdonis la Ordenon pri Paco al la prezindanto de UEA.*
- *Estis laŭtleĝita mesaĝo de Louis Christoph Zaleski-Zamenhof en kiu li deziris al la partoprenantoj realigon de la sonĝoj de sia avo. Temas pri la sonĝoj de Ludoviko Lazaro Zamenhof, la kreinto de internacia lingvo Esperanto.*

- *Estis laŭtleĝita salutmesaĝo de Amon Efat, israela ambasadoro, en kiu li invitis la tutmondan esperantistaron al Jerusalemo al la venontjara azia kongreso.*
- *Vespere inter la sepa kaj duono kaj la naŭa okazis grandskala bankedo en unu el la luksaj salonoj de la hotelo por 202 personoj.*

La kongreso inspiris plurajn homojn verki poemojn. Sin Kiro verkis la suban poemon. (Ties realecon nur tiu kapablas plene kompreni, kiu vidas la svarmon de daŭre fluantaj veturiloj en la stratoj de Hanojo.)

*„Trafikiloj, ve, sur vojoj
 Traveturas, fi, kun bojoj!
 Tra bruego en Hanojo
 Trovas sin abunda ĝojo!”*

Eluzante la senprograman tagon en la kongreso, kiam kongresanoj kutime ĉeestis oficie organizitajn ekskursojn, mi provis organizi mian pluvojaĝon el Hanojo al Nanning. Mi vidis, ke estos plej bone resti almenaŭ du noktojn en tiu sud-ĉina urbo antaŭ vojaĝi plu al Wuhan. La kaŭzo estas, ke nur tie mi povos ekscii kiam mi ricevos lokon por trajno aŭ buso. Rezervi sidlokon por tiuj veturiloj ne eblas en Vjetnamio. Sed celo de restado en Nanning estis ankaŭ por rigardi la lokajn vizitindaĵojn de tiu sudĉina urbo kaj gustumi la famajn manĝojn de provinco Guangĉi.

Mi komprenis, ke aĉeti alilandan enlandan trajnbileton aŭ busbileton ĉi tie en Hanojo estis ŝajne malebla, tial mi decidis aĉeti bileton nur ĝis la sudĉina Nanning (vjetname nomata Nam Ninh). Ĉar ĝis nun mi ricevis tute malsamajn prezojn en diversaj vojaĝoficejoj, pro tio mi pensis, ke prefere mi iros al la busstacidomo kaj rigardos la prezojn tie. Temas pri la hanoja busstacidomo, kie aŭtobusoj al Nanning forveturos. Tiel mi povis aranĝi la biletaĉeton tre agrable. Mi ne partoprenis ajnan ekskurson organizitan de UEA konante la azian situacion kaj la prezojn en najbaraj landoj, ĉar mi konstatis ke UEA kalkulis la pluroblon de la kutimaj lokaj prezoj al la partoprenantoj.

Mi promenis al la loko, kie la busstacidomo devis esti laŭ la mapo,

sed mi tute ne surpriziĝis laŭ la spertoj de la pasintaj tagoj, ke tie estis neniu busstacidomo. Eĉ ne estis skribite, ke tie estis finhaltejo de ajna enlanda aŭ internacia buslinio. Krom tio estis neniu instalaĵo, kiel ekzemple atendejo, necesejo, kaso, de kiu oni povus supozi la ĉeeston de stacio. Estis nur iu signo pri ia ebla bushaltejo, ke proksime al tiu loko estis kelkaj parkantaj busoj kun fermitaj pordoj en aparta parkejo.

Estis vid-al-vide al la busoj ankaŭ flugentreprena vojaĝoficejo, do mi eniris por scivole demandi, ĉu ili vendis hazarde ankaŭ busbiletojn krom aviadilbiletoj. Mi havis bonŝancon, ĉar jes, oni vendis kaj eĉ tie mi ricevis la plej malaltan prezon ĝis nun en Hanojo. La vojaĝo kostis nur 540 mil dongoj, ĉ. 20 dolaroj. Tial mi tuj aĉetis la bileton kaj tiel decidiĝis, ke la 8-an de aŭgusto matene mi ekiros el Hanojo kaj alvenos al Nanning je la 4.30 posttagmeze. Mi trovis tiun ĉi manieron por vojaĝi pli bona ol per trajno, ĉar trajno iras nur dufoje semajne kaj ĉifoje nokte. Pro tio mi vidus nenion de la pejzaĝo vojaĝante en trajno kaj nek dormi mi povus. Estus tiel, ĉar verŝajne la landlimgardistoj kaj la doganistoj vekus min meze de la nokto ĉe la vjetnama-ĉina landlimo.

Antaŭ aĉeto de la busbileto mi rete rezervis hotelĉambron por mi en Nanning por du noktoj. Ankaŭ tie mi havis bonŝancon, ĉar mi sukcesis rezervi la lastan malmultekostan ĉambron en bona urbocentra hotelo. Tiu hotelo estis dek minutojn promene de la stacidomo. La klimatizita dupersona ĉambro kun larĝa lito (superior double room) kun banĉambro kaj senpaga interreto kostis 15 dolarojn po nokto. Krom la malalta prezo estis alia avantaĝo, ke bonŝance troveblis multegaj restoracioj kun lokaj specialaĵoj en tiu parto de la urbo, kaj ankaŭ la Popolan parkon oni povis atingi per 15-minuta promeno.

La venontan tagon mi venis al mia hotelo pli frue, ĉar vespere inter la 8-10-a horoj estis granda luksa balo por la partoprenantoj de la kongreso en la plej eleganta hotelo de la urbo. Antaŭ ĝi mi devintus ŝanĝi miajn vestojn al iu pli eleganta. Samtempe en alia salono de la sama hotelo estis granda solena akcepto okaze de la datreveno de ekregado de la maroka reĝo. Grandegaj ruĝaj rultapiŝoj estis metitaj ĉie, kie la gravuloj povis trapasi de la enirejo al la salono de la akcepto. Ĉe la ĉefa enirejo la personalo jam pompe viciĝis por akcepti la gastojn kun respektaj riverencoj, kiam ili eliris el iliaj luksaj aŭtoj. Mi pensis, ke tio tute ne estas mia mondo, kiam mi ekvidis la grandan luksadon kaj decidis prefere reveni al mia modesta hotelo.

Unue mi pensadis dum kelkaj minutoj ĉu mi vestu alian pli konvenan veston kaj reiru rigardi la eventojn, sed la vetero forigis miajn planojn. Survoje al mia hotelo grandega musona pluvo atakis min tiel forte, ke poste mi aspektis kiel zizelo post inundo de sia groto. Ne nur mi, sed ankaŭ mia ĉemizo kaj pantalono, eĉ miaj poŝoj kaj la enaj poŝtuko, monujo, mono, dokumentoj, ktp. estis plene malsekaj. Tial mi ekĝojis fine alveni hejmen, agrable duŝi kaj tute rezigni pri la puca festeno, kvankam intertempe ne plu pluvis.

Por la balo teorie mi jam povintus vestiĝi konvene, ĉar ĉemizon, kravaton, ktp. mi ja kunportis antaŭvidante bezonon, kvankam mi sciis, ke en la tropikoj neniu surhavas tiaĵojn. Eĉ ŝtrumpetojn mi sukcesis aĉeti intertempe malgraŭ la komplika situacio. Mi jam

skribis en la antaŭa ĉapitro, ke mi vizitis almenaŭ dudek vestaĵo- kaj ŝuovendejojn sed mi trovis ŝtrumpojn aŭ ŝtrumpetojn nenie. Pri tio mi tute ne miris, ĉar mi vidis, ke ĉi tie praktike ĉiuj homoj estis vestitaj konvene al la klimato. Ĉiuj vjetnamoj surhavis nur pantoflon aŭ sandalon nature sen ŝtrumpoj. En la plej multaj lokoj oni eĉ ne komprenis kion mi volis, kiam mi parolis al il pri ŝtrumpoj.. Kiam mi fine sukcesis klarigi tion, mi petis la vendiston ke li skribu sur paperon kiel oni diras vorton „ŝtrumpo” vjetname.

Per tiu papero mi iris en la venontan vendejon, kie vendisto ekĝojis vidi la slipon en miaj manoj. Li legis la vjetnaman vorton kaj li kondukis min al la ŝuo-sekcio. Li proponis, ke mi elektu, kion mi volis. Nun mi eksciis, ke la antaŭa vendisto pensis, , ke mi volis aĉeto ŝuojn. Kiam mi montradis al mia piedo inter la haŭto kaj la sandalo, li konkludis, ke mi volis aĉeti ŝuojn. Tio estas tute komprenebla en tiu parto de la mondo. Li tute ne pensis pri ŝtrumpoj, ĉar ili ne estas bezonataj en vjetnama klimato. Pro tio li skribis ne ŝtrumpon, sed ŝuon sur la paperon.

Post tio mi konkludis, ke plej bone estos peti la angle parolantan oficiston en la hotelo por skribi la vorton „*ŝtrumpo*” sur paperon. Mi faris tion kaj poste jam ĉio iris glate. Mi eniris en la plej grandan superbazon proksime al la hotelo kun la papero en la mano. Tie la vjetnamaj komercistoj daŭrigis la babildon inter si kun kutima enuo kaj apatio, sen zorgo al novaj aĉetantoj. Nur unu fruktovendisto demandis kion mi volas, tial mi montris la paperon al li. Li trairis en kaŝitan angulon de la legomvendejo, prenis ŝtrumpojn, montris ke ili kostis 50 mil dongojn. Mi pagis kaj tiel solviĝis la dutaga ŝtrumposerĉa problemo.

Mi tamen decidis, ke malgraŭ la konvenaj ŝtrumpoj, mi ne iros al la akcepto de la ĉefurbestro ĵaŭde. Ĉar neniu sciigis min antaŭ la vojaĝo, ke mi devos partopreni en tiaj elegantaj oficialaj eventoj kaj pro tio mi venis kun vestaĵoj laŭ la lokaj kutimoj. Tio signifas, ke mi havis similajn vestaĵojn, kiujn lokaj homoj havis en la tropikoj surstrate. Nur ĉe la registrado estis al mi enmanigite kupono pri la akcepto kaj buŝe dirite, ke por tiu kupono mi ricevos gravan

personan invitilon de la ĉefdirektoro de la internacia organizo.

Kiam mi hazarde vidis poste la ĉefdirektoron, tiam vere mi ricevis de li la belan invitilon, ornamitan per blazono. Sur ĝi estis skribite ne nur la postulo pri la konvena vestaĵo, sed eksplicite ankaŭ malpermeso de uzo de sandaloj en la akcepto. Ĉar hejme en la kelo de mia domo mi jam havas plenan ŝrankon da ŝuoj dum jaroj neuzitaj, tial mi ne volis aĉeti ankoraŭ unu superfluan paron da fermitaj ŝuoj, kiujn post la akcepto mi neniam surhavis dum mia vivo. Ne parolinte pri pliaj eblaj komplikaĵoj pri kompleto, pri koloro kaj fasono de vestaĵo, ktp. ktp. Tiel do, mi pensis, ke por ĉiuj (sed ĉefe por mi) estos la plej bone, se mi ne iros al tiu akcepto.

Korto de hanoja preĝejo

OĈJO JÁNOS EN LA OSAKA

MONDEKSPOZICIO

En la lastaj dek tagoj en Vjetnamio mi ĉiam havis la senton „*déjà vu*” (jam vidite). Mi tre ofte sentis, ke iam mi jam vidis tion, iam mi jam travivis tiun situacion. Nuntempe en Hungario estas jam natura kutimo ne kunhavi multe da kontanta mono en la poŝo, ĉar en multaj vendejoj, stacidomoj, eĉ ĉe etaj metrostacioj oni povas pagi la fakturojn per bankkarto. Sed tio ankoraŭ ne ĉie kaj ne ĉiam estas tiel.

Kiam en la okdekaj jaroj mi estis en Japanio, mi spertis surprize, ke en tiu lando jam antaŭ tridek jaroj la poŝta ŝparkaso funkciis per magnetbendaj kartoj. En mia lando nur maljunuloj rememoras, ke hungaroj konservis ilian monon en poŝta ŝparlibreto antaŭ multaj jardekoj. Dum tiu tempo poŝt oficistoj registris la daton kaj la enpagitan sumon en la libreton per globkrajono. Samtempe ili skribis la samajn datojn ankaŭ en sliparan kartonon de la poŝtofiĉejo, same per globkrajono por havi pruvilon tie pri la enpago. En tiu sistemo se iu volis elpreni monon el sia ŝparlibreto, li povis fari tion nur en la sama poŝtofiĉejo, kie la ŝparlibreto estis eldonita kaj la kartonslipo deponita.

Tial estis por mi surprizo ĉijare en januaro en la stacidomo de Osaka, kiam mi volis aĉeti trajnbileton per Kintetsu trajna linio al Nagoja. Tie la kasisto ne akceptis eksterlandajn bankkartojn. Li klarigis al mi, ke per karto eblis pagi, sed nur per bankkarto de japanaj bankoj. Tio por mi, eŭropano estis nekutima, ĉar interne en Eŭropo ni povas uzi tiajn bankkartojn praktike en ĉiu lando.

Kompare al Japanio la situacio ĉi tie en Hindaĉinio estis eĉ pli malbona. En la stacidomo de Hanojo ne nur la neakcepto de bankkarto estis problemo, sed praktike ne eblis aĉeti internaciajn trajnbiletojn. La oficistoj diris al mi, ke ne eblis aĉeti trajnbileton al Wuhan kaj proponis, ke mi aĉetu ĝin en Ĉinio. Temas pri la okmiliono granda ĉina urbo. Tio memorigas min al la 70-aj kaj 80-aj jaroj, kiam ankaŭ ĉe ni en Hungario estis simila situacio.

Tiam laŭ budapeŝta ŝerco oĉjo János vivis en hungara urbeto Göd kaj okazis, ke li legis artikolon en gazeto pri la mondekspozicio en japana urbo Osaka. Legante la interesan artikolon li decidis vojaĝi tien por rigardi la ekspozicion. Li iris al sia stacidomo en Göd kaj petis de kasisto bileton al Osaka. Responde la kasisto diris, ke li povis doni bileton nur ĝis Orienta stacidomo de Budapeŝto. Poste li klarigis, ke oĉjo János tie povos aĉeti la pliajn biletojn, kompreneble ne ĝis Japanio, sed unue nur al ekspresa trajno ĝis Moskvo. En Moskvo li povos aĉeti la venontan bileton ĝis Nahodka, tie ŝipbileon al Yokohama kaj fine en tiu japana urbo li povos aĉeti bileton ĝis Osaka.

Oĉjo Janos finfaris la plurmonatan proceson, vizitis la mondekspozicion en Osaka kaj jam ruze antaŭridetis kian mienon montros la kasisto en Osaka, kiam li volos aĉeti bileton reen al Göd. Li demandis do la kasiston:

- *Ĉu vi povus doni al mi trajnbileton ĝis hungara urbeto Göd?*

La japana kasisto redemandis:

- *Al kiu Göd? En urbeto Göd estas tri stacidomoj: Göd Orienta, Göd Centra kaj Göd Okcidenta. Do, bonvolu diri pli precize, ĉu pri kiu stacidomo temas?*

Tio estis nur ŝerco, sed tiutempe mi havis similajn spertojn ankaŭ en la vera vivo, kiam mi volis aĉeti trajnbileton al Tihookeanskaja en la Orienta stacidomo de Budapeŝto. Tie la vendistino laŭte ekridis en la internacia giĉeto kaj diris al mi, ke mi parolis stultaĵon. Ŝi redemandis kion signifis Tihookeanskaja kaj mi respondis, ke ĝi estis stacidomo ĉe la bordo de la Pacifika oceano. (Temas pri rusa stacidomo, finhaltejo de la Transsiberia ekspresa trajno.) Poste ŝi diris, ke tien ne eblis veturi trajne. Laŭ ŝi la Pacifika oceano estis en la alia flanko de Ameriko kaj ĉar ŝi ŝajne ne sciis, ke la terglobo estas globo, pro tio ŝi konkludis, ke ne eblis vojaĝi trajne el Hungario al la marbordo de la Pacifika oceano.

Mi rememoris tiujn eventojn, kiam mi volis aĉeti trajnbileon aŭ kiam mi volis pagi per mia bankkonto en Vjetnamio. Hinduĉinio (escepte de Thailando) ne estas ankoraŭ preparita por la amasa turismo, tial ne estas konstruita reto por ebligi pagon per bankkarto, kiel en Eŭropo aŭ Ameriko. En mia hotelo teorie estus akceptita mia bankkarto, sed krom la malbona ŝanĝokurzo ili volis aldoni ankoraŭ 4% administrajn kostojn, se mi pagintus per ĝi. Tial prefere mi pagis kontante en dolaroj.

Strata restoracio en Hanojo

Estis problemo por mi, ke por la longdistancaj trajno- kaj busbiletoj mi povis pagi nur per kontanta mono. Tio estis problemo, ĉar la distancoj en Azio estas pli grandaj, ol en Eŭropo. Laŭ mi la distanco inter Hanojo kaj Wuhan estas ĉ. dumil kilometroj kaj pro tio temas pri signifa vojaĝkosto. Pro sekureco mi ne kunportis tro multe da kontanta mono en mia poŝo pensante, ke en la 21-a jarcento mi sukcesos pagi per unu el miaj bankkartoj la plej grandajn fakturojn dum mia vojaĝo. En Vjetnamio mi legis en la reto, ke ankaŭ mia hotelo en Nanning akceptos nur kontantan monon.

Hieraŭ vespere mi vidis surstrate vjetnaman homon manĝantan ekzotikajn fruktojn. La grandeco de la fruktoj similis al pomo, sed ili estis tute fermitaj per strobiloj. Ili havis flavverdan koloron. La homo manĝis la fruktojn tiom bonguste, ke ankaŭ mi decidis gustumi ilin. Mi demandis la prezon, kaj oni diris 70 mil dongojn. Fine mi aĉetis en bazaro unu kilogramon kaj hejme mi konstatis ke tiuj krustopecoj similaj al skvamoj de strobilo facile forigeblis de la mola interna parto de la frukto. La internaĵo de la frukto estis vere bongusta, dolĉa kiel mielo. Sed mi ne komprenis, ke kiel povis pagi la lokaj homoj el la malaltaj lokaj salajroj 70 mil dongojn (kvar dolarojn) po kilogramo da frukto. Alia demando estas: kial estis tiom altaj la fruktoprezoj en lando, kie neniam frostomortas fruktoj kaj kie oni povus supozi ke en la konstanta varmo kaj daŭraj pluvegoj la fruktoj devus kreski eĉ sovaĝe en la arbaroj sen kultivado.

STUDENTOJ ĈE LA LAGO HOAN KIEM

En Vjetnamio teorie estas dekstra trafiko. Mi diras „teorie”, ĉar la plejmulto de la ŝoforoj laŭ tiuj principoj partoprenas en la trafiko. Sed ankaŭ sufiĉe multaj trafikis laŭ maldekstra maniero. En tiu kaosa situacio por eŭropanoj estas plej utile ne apliki strikte la lernitan regulojn de la Trafika Regularo, sed provi trafiki flekseble aplikante la ritmon de la ĉirkaŭanta trafiko. La plej malmulte da problemoj okazas en tiu kazo kaj neantaŭvidebleco estas la kaŭzo de multaj akcidentoj. Do, egale ĉu en dekstra aŭ maldekstra flanko de la ŝoseo oni veturas, la plej grave estas, ke oni veturu laŭeble samrapide por antaŭvidebligi la agadon al la ĉirkaŭantaj ŝoforoj.

Estas kutimo, ke la piedirantoj iras ĉu laŭ la maldekstra aŭ dekstra flanko de ŝosejo (vetureja parto por aŭtoj), ĉar sur la trotuaroj praktike ne eblas iradi aŭ promeni. Tiuj estas okupitaj en la plej multaj lokoj per parkantaj bicikloj aŭ motorcikloj. Tre ofte la tie loĝantoj instaligas tien por kuiri tagmanĝon, aŭ sidante ĉirkaŭ tablo trinki tason da teo. Kaj multloke vendistoj okupas la trotuaron, ĉar tien ili metas siajn varojn surplanen.

En la kongresejo grava evento estis, ke la Akademio de Esperanto havis publikan kunsidon. Tie mi vidis kontente, ke niaj hungardevenaj akademianoj zorge plenumis gravajn taskojn en tiu signifeca internacia organizo. Koutny Ilona sidis en la ĉefa loko meze de la estraro, kaj ankaŭ Kováts Katalin esprimis sian opinion pri multaj lingvoevolujaj demandoj respondante al la demandoj de la aŭskultantoj.

Ĉar mi jam solvis ĉiujn taskojn rilate al mia pluvojaĝo, rezervis tranoktejon en Ĉinio kaj aĉetis ankaŭ busbileton, tial mi decidis denove promeni en la urbo. Mi manĝis bongustan giroson kun vjetnama gustigo kaj poste mi iris al la bordo de lago Hoan Kiem por iom promeni. Kiam mi proksimiĝis al la lago, tiam kelkaj junaj viroj signis diskrete, ke ili vidis, ke mi ne estis usona milionulo. Tio estis sendube vero. La diskreta signado en la praktiko signifis, ke po kvaronhoro iu alvenis al mi kaj montradis per mangestoj kiom trivita

estis mia sandalo. Laŭ tiuj nekonataj junaj viroj mia sandalo devus esti gluata aŭ almenaŭ oni devus purigi ĝiajn rimenojn. Mi apenaŭ sukcesis forpeli ilin dirante, ke post kelkaj tagoj mi pluveturos kaj dume tiuj rimenoj espereble restos uzeblaj sen plia gluo. Estas mirinde, ke en tiu parto de la mondo, en Hindio kaj an Hindaĉinio multaj homoj provas kolekti monon sur stratoj per diversaj manieroj.

Ĉe la lago simila svarmado akceptis min kiel la pasintan fojon, post kelkaj minutoj juna studentino sidiĝis apud mi kun notlibro kaj skribilo en la mano. Ŝi demandis ĉu ŝi rajtis ekzerci kun mi la anglan lingvon. Mi diris al ŝi, ke tio estis bona ideo. Mi pensis, ke ĉinoj, vjetnamoj, tajlandanoj, ktp. al kutimiĝis al aliaj sonoj ol angle parolantaj eŭropanoj aŭ amerikanoj, do le plej bona maniero por evoluigi iliajn parolkapablojn estus paroli kun multaj eksterlandanoj. Tiel ili povus konatiĝi kun diversaj parolstiloj, konatiĝante samtempe kun la kulturoj de aliaj popoloj. Kaj ankaŭ mi ĝojis por havi eblecon demandi amason da aferoj pri la ĉiutaga vivo de lokaj homoj.

Mi eksciis, ke ankaŭ tiu ĉi knabino estis studento, same kiel la aliaj, kun kiuj mi konatiĝis. Ŝi vizitadis medicinan universitaton kaj nun ŝi faris la kvaran jaran studprogramon. Do ŝi ankoraŭ havis du jarojn en la universitato kaj ŝi mem devis vivteni sin, ĉar la gepatroj loĝis en eta vilaĝo. Tio signifas, ke ŝi devis pagi 450 mil dongojn monate al la universitato, sed mi tute ne komprenis, ĉu tio estis studkosto aŭ studenthejma kosto por loĝado kaj manĝoj.

Post kelkaj minutoj ankaŭ nun ĉirkaŭis nin amaseto da homoj. Studentoj kaj gejunuloj venis unu post la alia ekzerci la anglan kaj konatigi kun la kulturo de aliaj popoloj. Ili ne scis, kie estis Hungario kaj kio estis ĝia ĉefurbo, same kiel miaj kunbabilantoj antaŭ kelkaj tagoj. Sed nun ni ne parolis pri tigroj kaj leonoj. La studentoj diris, ke tiu tropika varmo ankaŭ ilin lacigis iom kaj ankaŭ mi rakontis, ke ĉe ni en Eŭropo neniam estis tiom varmege. Nun fine mi ekkomprenis, ke la klimato de Vjetnamio ne estis unueca, en Hanojo estis kvar sezonoj, sed en la sudo estis nur du, pluva kaj suna sezonoj.

La studentoj rakontis, ke ili kutime festis la Tet novjaron kaj ni parolis ankaŭ pri manĝoj, kiujn oni kutimis manĝi tiam. Mi spertis en Vjetnamio, ke oni preferis la grasan porkoviandon, malkiel la skandinavoj kiuj eĉ ne volis vidi tion. La medicina studentino tre ekĝojis, kiam alvenis ankaŭ alia studentino, kiu vizitis la saman universitaton. Ŝi studadis ne la ĝeneralan kuracadon, sed frekventis sanitaran fakon. Tiu knabino parolis angle multe pli flue ol la alia. Tiel mi pli facile komprenis, ke post la finstudoj ili ambaŭ ŝatus studi plu en iu eŭropa universitato por fari la fakajn ekzamenojn en eŭropaj universitatoj.

Ili demandis min pri la lingvoj kiujn la studentoj ĉe ni lernis. Ili ne tute komprenis, kiam mi diris, ke post la dua mondmilito ĉe ni en Hungario studentoj devis lerni la rusan lingvon. Plurfoje mi devis rakonti, ke post la milito restis rusaj soldatoj en Hungario kaj ankaŭ en aliaj landoj de Orienta Eŭropo. En tiu politika situacio rusa lingvo estis la deviga studobjektoj en la plej multaj landoj de la regiono. Tiel jam ankaŭ ili ekkomprenis la situacion kaj rakontis, ke ankaŭ ili militis iam kontraŭ Ĉinio kaj kiam la ĉinoj venkis ankaŭ ili devis lerni la ĉinan. Tiel ni konkludis, ke laŭ tiu vidpunkto la mondo simile funkciis en Eŭropo kaj Azio.

La plej interesan klaĉon pri tiu temo mi aŭdis en Pollando en la turniĝo de sepdekaj-okdekaj jaroj de la pasinta jarcento. Tiam generalo Jaruzelski transprenis la regadon de la lando. Li deklaris militan staton en la lando kaj enkarcerigis la prezidanton de movado Solidareco, la postan ŝtatprezidanton. En tiuj cirkonstancoj konferenco de UNO estis organizita en pola urbo Gransk, kiun ankaŭ

mi partoprenis. Tiam tuta Pollando timis, ke Sovetio envolviĝos ankaŭ per armeo. La partoprenantaj studentoj post kelkaj kruĉoj da biero fortigite per rumo komencis kanti mok-kanton memfaritan kun proksismume jena teksto:

„Pollando havas multajn amikojn kaj unu el ili estas ege granda. Sed foje okazis, ke ankaŭ tiu granda lando havis malfacilaĵojn. Ilia problemo estis, ke ili militis kontraŭ siaj najbaroj, kiuj ordonis, ke ili manĝu rizon per bastonetoj kaj instruu la ĉinan lingvon en la lernejoj.

Sed la civitanoj de tiu granda lando povis fari tion tre malfacile, ĉar manĝi rizon per bastonetoj estis tro laciga por ili kaj ankaŭ la ĉina skribosistemo estis tro komplika.

Tial ili petis helpon de la amika pola popolo. La poloj kunsidis por diskuti la situacion. Tiam pola proverbo venis en ilian kapon. Laŭ tiu proverbo la plej bona amiko montras sin en la plej granda bezono. Tial do ili ekiris kaj helpis la grandegan najbaron en la granda malfacilaĵo.

La grandega popolo tre ekĝojis pro la helpo, ĉar kune ili venkis. Feliĉe ekde tiam ili ne plu devis manĝi rizon per bastonetoj kaj ne plu estis devo la lernado de la ĉina lingvo en la lernejoj. Ĉar lerni la polan lingvon estis tute sufiĉe por ili.”

Post nia agrabla babilo kun la studentoj la plej multaj studentoj disiris, ni restis nur trio sur la benko ĉe la riverbordo. Mi kaj la du studentinoj. La knabinoj proponis promeni ĉirkaŭ la lago. En angulo de la lago iu metis muzikilon sur la bordon kaj 8-10 homoj dancis ĉirkaŭ la muzikilo. Aliloke sportiloj estis ĉe la bordo kaj homoj faris gimnastikon kaj muskolekzercojn. En eta insulo de la lago mezepoka preĝejo estis konstruita. Tion eblis atingi tra svelta ponto, nomita „*Matena sunlumo*”, kiel la knabinoj diris al mi. Antaŭ kelkaj tagoj mi vidis grandegan statuon proksime al tiu ponto, ĝi estis vjetnama reĝo Ly Thai To, rekonita kiel nacia heroo. Mi eksciis multajn interesajn aferojn, la vespero pasis agrable kaj post sunsubiro ankaŭ la lago estis bele lumigita. Tial laŭ mi la lago Hoam Kiem aspektis multe pli bela nokte, ol nia Urboparka lago en Budapeŝto.